

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

1.	Эрчим хүчний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	2
2.	Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	10
3.	Цахим гарын үсгийн тухай	11
4.	Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	29
5.	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	33
6.	Татварын ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай	33
7.	Иргэний хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	34
8.	Иргэний бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	35
9.	Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	36
10.	Харилцаа холбооны тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай	38
11.	Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай	38

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

12.	Цахим гарын үсгийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай	Дугаар 61	39

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

13.	Зарим хүмүүсийг шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай	Дугаар 231	40

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

14.	Хөтөлбөр батлах тухай	Дугаар 258	40
15.	Жагсаалт шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 297	55

**МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН
ДҮГНЭЛТ**

16. Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай Дугаар 04 62

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдөр

Улаанбаатар хот

**ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Эрчим хүчний тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/ 2 дугаар зүйлийн 2.4 дэх хэсэг:

“2.4.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.”

2/ 5 дугаар зүйлийн 5.1.4, 5.1.5 дахь заалт:

“5.1.4.эрчим хүчний аюулгүйн нөөц болон хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, нөөцийн жагсаалтыг батлах;

5.1.5.эрчим хүчний хөгжил, стратегийн болон нормативын баримт бичиг боловсруулах, эрчим хүчний нөөцийн үндэсний балансыг тооцоолохтой холбогдсон зардлыг санхүүжүүлэх журам батлах.”

3/ 6 дугаар зүйлийн 6.1.8- 6.1.11 дэх заалт:

“6.1.8.эрчим хүчний хэрэглээ, үйлдвэрлэлийн статистик мэдээллийг авах, эрчим хүчний үндэсний баланс гаргах, норм нормативыг батлах, стандарт боловсруулах;

6.1.9.эрчим хүчний нөөцийн үнэлгээ хийх журмыг холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран баталж хэрэгжүүлэх;

6.1.10.эрчим хүчний салбарын хүний нөөцийн бодлогыг боловсруулах;

6.1.11.халаалтын улирал эхлэх, дуусах огноог тогтоох.”

4/7 дугаар зүйлийн 7.3 дахь хэсэг:

“7.3.Тухайн нутаг дэвсгэр дэх эрчим хүчний шугам сүлжээний хамгаалалтын зурваст баригдсан барилга, байгууламж, айл өрхийг нүүлгэн шилжүүлэх, мод, бут, сөөгийг зайлуулах, дээрх зөрчлийг гаргуулахгүй байх арга хэмжээ авна.”

5/9 дүгээр зүйлийн 9.1.14-9.1.19 дэх заалт:

“9.1.14.эрчим хүч үйлдвэрлэхэд ашиглах түлшний үнийг тогтоох аргачлалыг батлах, тооцоог хянах;

9.1.15.энэ хуулийн 25.1.9-д заасан хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөг хянаж, хөрөнгө оруулалтыг нөхөн төлөх асуудлыг тарифын зохицуулалтаар шийдвэрлэх.

9.1.16.эрчим хүчний үнэ, тарифыг индексжүүлэх журам батлах;

9.1.17.хэрэглэгчид ирэх ачааллыг зохистой хэмжээнд хөнгөлөх зорилгоор тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид эрчим хүчний үнэ тарифын алдагдалтай холбоотой татаасыг улсын төсвөөс олгох асуудлыг Засгийн газарт оруулах;

9.1.18.эрчим хүчний зохицуулалттай үйлчилгээний хөлсний хэмжээг батлах;

9.1.19.Зохицуулах хорооны төсвийг батлах, ажлын тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид тайлагнах.”

6/10 дугаар зүйлийн 10.2 дахь хэсэг:

“10.2.Нэгдсэн сүлжээний арилжааны үйл ажиллагааг удирдан явуулна.”

7/12 дугаар зүйлийн 12.6 дахь хэсэг:

“12.6.Хэрэглэгчийн өөрийн технологийн хэрэгцээнд зориулан татсан шугам, дэд станцаас авсан хэрэглэгчийн шугам сүлжээнд тухайн хуулийн этгээдэд зохицуулалттай цахилгаан, дулааны түгээх, хангах тусгай зөвшөөрөл олгохгүй.”

8/17 дугаар зүйлийн 17.3 дахь хэсэг:

“17.3.Цахилгаан эрчим хүчээр зохицуулалттай хангах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөлд заасан нутаг дэвсгэр дээрх зарим хэрэглэгчдийн цахилгааны борлуулалтыг иргэн, хуулийн этгээдтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно. Гэрээт борлуулагчид худалдах үнэ, төлөх шимтгэлийг хоорондын гэрээгээр тохиролцох ба хэрэглэгчид Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос тогтоосон үнээр худалдана.”

9/27 дугаар зүйлийн 27.7 дахь хэсэг:

“27.7.Цахилгаан, дулааныг үйлдвэрлэхэд ашиглагдах түлшний хангамжийн хэмжээ, үнийг урт хугацааны тогтвортой гэрээгээр зохицуулж болно.”

2 дугаар зүйл. Эрчим хүчний тухай хуулийн 6¹ дүгээр зүйлийн 6¹.1.3 дахь заалтын “боловсруулах” гэсний дараа “, эсхүл зохион байгуулах” гэж, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.12 дахь заалтын “хангах” гэсний дараа “, гишүүдийг аймаг, нийслэлийн Засаг даргатай зөвшилцөн томилж, чөлөөлөх” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Эрчим хүчний тухай хуулийн дараах зүйл, хэсэг, заалтыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/3 дугаар зүйл:

“3 дугаар зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

3.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

3.1.1.“эрчим хүч” гэж эрчим хүчний нөөц, түүнийг ашиглан хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулан үйлдвэрлэсэн цахилгаан, дулааныг;

3.1.2.“эрчим хүчний нөөц” гэж цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэх зориулалтаар ашиглаж болох бүх төрлийн түлш, сэргээгдэх болон бусад эх үүсвэрийг;

3.1.3.“түлш” гэж цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэхэд ашиглагдах бүх төрлийн нүүрс, занар, мазут, газрын тос, уран ба торийн хүдэр, тэдгээрийн дагавар бүтээгдэхүүн болон баяжмал, байгаль дээр оршиж байгаа биомасс, бусад органик материал, хийн түлшийг;

3.1.4.“эрчим хүчний эх үүсвэр” гэж эрчим хүчний нөөцийг ашиглан хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулж цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэж байгаа байгууламжийг;

3.1.5. “нэгдсэн сүлжээ” гэж хоёр буюу түүнээс дээш аймгийн төвийг хамран цахилгаан хангамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа хоорондоо холбогдсон эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх сүлжээг;

3.1.6. “нэгдсэн сүлжээний дүрэм” гэж нэгдсэн сүлжээний бүрэлдэхүүн хэсгийн техникийн үйл ажиллагааг зохицуулсан хэм хэмжээг;

3.1.7. “цахилгаан дамжуулах сүлжээ” гэж цахилгаан дамжуулах зориулалт бүхий 110 кв, түүнээс дээш хүчдлийн шугам, дэд станц, түүнчлэн энэ сүлжээнд холбогдсон, эсхүл техник, технологийн хувьд энэ сүлжээнд хамрагдах шаардлагатай бусад хүчдлийн шугам, дэд станцыг;

3.1.8. “цахилгаан түгээх сүлжээ” гэж эх үүсвэрээс шууд холбогдсон болон цахилгаан дамжуулах сүлжээний дэд станцаас хэрэглэгчийн тоног төхөөрөмж хүртэлх шугам, дэд станцыг;

3.1.9. “эрчим хүчний барилга байгууламж” гэж эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам, дэд станц болон технологийн зориулалттай бусад байгууламжийг;

3.1.10. “эрчим хүчний барилга байгууламж барих” гэж эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам, дэд станцыг барьж байгуулах, технологийн үндсэн тоноглолд техникийн шинэчлэл хийх, сэргээн засварлах, өргөтгөх үйл ажиллагааг эрх бүхий байгууллагаар гүйцэтгүүлэхийг;

3.1.11. “төвлөрсөн дулаан хангамж” гэж дулаан, цахилгааныг хослон үйлдвэрлэдэг болон дулааныг дангаар үйлдвэрлэдэг эх үүсвэрээс диспетчерийн зохицуулалттайгаар, эсхүл төв суурин газрын нийт хэрэглээний 50 хувиас дээш хэсгийг шугам сүлжээгээр хангах үйл ажиллагааг;

3.1.12. “төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрэм” гэж төвлөрсөн дулаан хангамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийн техникийн үйл ажиллагааг зохицуулсан хэм хэмжээг;

3.1.13. “дулаан дамжуулах сүлжээ” гэж эрчим хүчний эх үүсвэрээс дулаан хуваарилах төв хүртэлх дулааны шугам, тоног төхөөрөмжийг;

3.1.14. “дулаан түгээх сүлжээ” гэж дулаан хуваарилах төв, түүнээс хэрэглэгчийн тоног төхөөрөмж хүртэлх дулааны шугам, тоног төхөөрөмжийг;

3.1.15. “халаалтын улирал” гэж барилга, байгууламжийг дулаанаар хангах шаардлагатай, хүний ажиллаж амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор олон жилийн цаг агаарын дундаж үзүүлэлтэд тулгуурлан тогтоосон хугацааг;

3.1.16. “эрчим хүчээр хангагч” гэж эрчим хүчний зохицуулалттай, эсхүл зохицуулалтгүй хангалт эрхлэх тусгай зөвшөөрөл бүхий хуулийн этгээдийг;

3.1.17. “эрчим хүчний зохицуулалттай хангалт” гэж энэ хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан эрчим хүчний зохицуулах хорооноос баталж нийтэлсэн тариф /цаашид “зохицуулалттай тариф” гэх/-аар хэрэглэгчид эрчим хүч худалдахыг;

3.1.18. “эрчим хүчний зохицуулалтгүй хангалт” гэж гэрээний үнээр хэрэглэгчид эрчим хүч худалдахыг;

3.1.19. “хэрэглэгч” гэж эрчим хүчээр хангах гэрээнд эрчим хүчийг худалдан авах эрхтэйгээр оролцож байгаа иргэн, хуулийн этгээдийг;

3.1.20. “хэрэглэгчийн зэрэглэл” гэж эрчим хүчээр хангах гэрээний нөхцөл болон эрчим хүчний хэрэглээний хэмжээ, хугацаанаас хамааруулан хэрэглэгчийг ангилахыг;

3.1.21. “аж ахуйн харилцааны дүрэм” гэж хангагч, хэрэглэгчийн хоорондын гэрээний нөхцөл, шаардлага, үйлчилгээний түвшин, чанар, төлбөрийн нөхцөлийг тусгасан хэм хэмжээ болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн харилцааг зохицуулсан хэм хэмжээг;

3.1.22. “тариф” гэж үйлдвэрлэгчийн үнэ, диспетчерийн зохицуулалтын болон дамжуулах, түгээх, хангах үйлчилгээний төлбөр, импортын цахилгааны үнэ, хэрэглэгчийн эрчим хүчний үнэ, эсхүл эдгээрийн аль нэгийг багтаан Эрчим хүчний зохицуулах хорооноос баталж нийтэлсэн үнийг;

3.1.23. “цөмийн эрчим хүчний нөөц” гэж эрчим хүч үйлдвэрлэх зорилгоор цөмийн эрчим хүчний эх үүсвэрт ашиглаж болох цөмийн түлшийг;

3.1.24. “цөмийн эрчим хүч” гэж цөмийн эрчим хүчний нөөцийг ашиглан хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулан үйлдвэрлэсэн эрчим хүчийг;

3.1.25. “цөмийн эрчим хүчний эх үүсвэр” гэж цөмийн эрчим

хүчний нөөцийг ашиглан хэрэглэгчийн хэрэгцээнд зориулж эрчим хүч үйлдвэрлэж байгаа байгууламжийг;

3.1.26.“диспетчерийн зохицуулалт” гэж диспетчерийн зохицуулалт хийх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс цахилгаан, дулааны үйлдвэрлэл, хэрэглээг тэнцвэржүүлэн нэгдсэн сүлжээний өдөр тутмын шуурхай үйл ажиллагааг төлөвлөх, удирдан зохицуулахыг;

3.1.27.“индексжүүлэлт” гэж хэрэглэгчид худалдах эрчим хүчний үнэ тарифыг эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах зардлын үндсэн хүчин зүйлсийн бодит өөрчлөлтөөс хамааруулан тооцож зохицуулахыг;

3.1.28.“аюулгүйн нөөц” гэж гэнэтийн болон байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлийн хохирлыг сулруулах, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хэрэглээний аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор зайлшгүй шаардлагатай нөөцлөх түлш, шатах тослох материал, тоног төхөөрөмжийг;

3.1.29.“хэрэглэгчийн ангилал” гэж хэрэглээний шинж чанар, эрчим хүчээр хангах зардал зэргийг үндэслэн хэрэглэгчийн тарифыг тогтоох зорилгоор хэрэглэгчийг ангилахыг.”

2/6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэг:

“6.2.Эрчим хүчний үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа төрийн өмчийн болон төрийн өмч давамгайлсан хуулийн этгээдийн удирдлагыг томилох, чөлөөлөхөд эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн нь эрх бүхий байгууллагатай зөвшилцөнө.”

3/8 дугаар зүйл:

“8 дугаар зүйл.Эрчим хүчний зохицуулах хороо

8.1.Эрчим хүчний зохицуулах хороо /цаашид “Зохицуулах хороо” гэх/ нь эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, диспетчерийн зохицуулалт хийх, хангах үйл ажиллагааг зохицуулах чиг үүрэгтэй байна.

8.2.Зохицуулах хороог орон тооны гурав, орон тооны бус хоёр, нийт таван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй зохицуулагчид удирдана.

8.3.Зохицуулах хорооны дарга, орон тооны хоёр зохицуулагчийг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний, орон тооны бус хоёр зохицуулагчийг Худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим, Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах нийгэмлэгийн саналыг тус тус үндэслэн Ерөнхий сайд

анхны томилгоог 2, 4, 6 жилээр, цаашид 3 жилийн хугацаагаар томилно. Томилолтын хугацааг нэг удаа сунгаж болно.

8.4.Зохицуулагч эрчим хүчний хяналтын улсын байцаагчийн эрхтэй байна.

8.5.Зохицуулах хорооны дэргэд хэрэглэгч, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тэнцүү тооны төлөөллөөс бүрдсэн, зөвлөх үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл байгуулж болно.

8.6.Зохицуулах хороо нь тусгай зөвшөөрөл олгохтой холбогдсон болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид үзүүлсэн зохицуулалтын үйлчилгээний төлбөрөөр санхүүжинэ.

8.7.Зохицуулах хороо санхүүгийн тайлангаа жил бүр аудитаар баталгаажуулж нийтэлнэ.

8.8.Зохицуулах хороо нь ажлын албатай байх ба ажлын албыг ажлын албаны дарга удирдах бөгөөд ажлын албаны даргыг зохицуулах хорооноос томилж, чөлөөлнө.

8.9.Ажлын албаны дүрмийг Зохицуулах хороо батална.”

4/9 дүгээр зүйлийн 9.1.4 дэх заалт:

“9.1.4.тариф тогтоох аргачлал боловсруулах, тарифын бүтэц тодорхойлох, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн тарифыг хянаж батлах, хэрэглэгчдэд худалдах үнийг тогтоох, индексжүүлэлтийг хэрэгжүүлэх;”

5/9 дүгээр зүйлийн 9.1.13 дахь заалт:

“9.1.13.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч, хэрэглэгч цахилгаан, дулаан нийлүүлэх, авах зорилгоор цахилгаан, дулаан дамжуулах, түгээх сүлжээнд холбогдоход шаардагдах санхүү, техник, цаашид бусад хэрэглэгчийн холболтын журам батлах;”

6/10 дугаар зүйлийн 10.1 дэх хэсэг:

“10.1.Диспетчерийн үндэсний төв нь эрчим хүчний диспетчерийн зохицуулалт хийх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байна.”

7/11 дүгээр зүйлийн 11.2 дахь хэсэг:

“11.2.Аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл нь нийт гурван гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байна. Гурван гишүүний нэг нь орон тооны байна. Зохицуулах зөвлөлийн ажиллах журам, түүний гишүүнийг томилох журмыг Зохицуулах хороо тогтооно.”

8/11 дүгээр зүйлийн 11.3.3 дахь заалт:

“11.3.3.Зохицуулах зөвлөлийн баталсан аргачлал, журмын дагуу харьяалах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тариф, хэрэглэгчийн үнийг батлах, шалгах, нийтлэх.”

9/15 дугаар зүйлийн 15.2.6 дахь заалт:

“15.2.6.бусад тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй зөвшилцсөний үндсэн дээр нэгдсэн сүлжээний дүрмийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх.”

10/16 дугаар зүйлийн 16.3.7 дахь заалт:

“16.3.7.энэ хуулийн 9.1.13-т заасан холболтын журмын шаардлага хангасан хэрэглэгчтэй урьдчилан тохиролцсоны үндсэн дээр энэ хуулийн 17.3-т заасан гэрээг байгуулж, тухайн хэрэглэгчийн шугамаас бусад хэрэглэгчийг холбох;”

11/17 дугаар зүйлийн 17.2.4 дэх заалт:

“17.2.4.аж ахуйн харилцааны дүрмийг мөрдөх.”

12/19 дүгээр зүйлийн 19.3 дахь хэсэг:

“19.3.Цахилгаан импортлох, экспортлох тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн импортлох, экспортлох эрчим хүчний хэмжээг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тогтооно.”

13/25 дугаар зүйлийн 25.1.5 дахь заалт:

“25.1.5.Нэгдсэн сүлжээ, төвлөрсөн дулаан хангамжийн дүрмийн дагуу цахилгаан, дулаан үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах.”

14/26 дугаар зүйлийн 26.2.8 дахь заалт:

“26.2.8.тусгай зөвшөөрлийн үйл ажиллагаа явуулахад шаардагдах зардал болон оруулсан хөрөнгийн өгөөжийг тооцсон ашгийн зохих түвшинг хангасан байх;”

15/26 дугаар зүйлийн 26.4 дэх хэсэг:

26.4.Зохицуулах хороо нь тарифыг тодорхойлох аргачлал болон тарифын саналыг хянах, шалгах журмыг гаргана.”

16/27 дугаар зүйлийн 27.1 дэх хэсэг:

“27.1.Зохицуулах хороо, аймаг, нийслэлийн зохицуулах зөвлөл

нь хангагчаас үзүүлж байгаа үйлчилгээний нөхцөл, үнийг жил бүр, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хүсэлт гаргасан тохиолдолд 3 сард нэг удаа хянана.”

4 дүгээр зүйл. Эрчим хүчний тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.2 дахь заалтад “зохицуулах газрыг” гэснийг “зохицуулах хороог” гэж, 9 дүгээр зүйлийн гарчиг, мөн зүйлийн 9.1, 9.2 дахь хэсэг, 12 дугаар зүйлийн 12.2, 12.3 дахь хэсэг, 21 дүгээр зүйлийн 21.1, 21.3 дахь хэсэгт “Зохицуулах газар” гэснийг “Зохицуулах хороо” гэж, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.14 дэх заалтын “Зохицуулах газрын” гэснийг “Зохицуулах хорооны” гэж, 13 дугаар зүйлийн 13.2 дахь хэсгийн “Зохицуулах газраар” гэснийг “Зохицуулах хороогоор” гэж, 15 дугаар зүйлийн 15.2.3 дахь заалт, 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсгийн “Зохицуулах газраас” гэснийг “Зохицуулах хорооноос” гэж, 24 дүгээр зүйлийн 24.2 дахь хэсгийн эхний өгүүлбэрийн “олгогчид” гэснийг “эзэмшигчид” гэж, 26 дугаар зүйлийн 26.2.2 дахь заалтын “зэрэглэл” гэснийг “ангилал” гэж, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.14 дэх заалтын дугаарыг “9.1.20” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Эрчим хүчний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.3, 6.1.7 дахь заалт, 10 дугаар зүйлийн 10.1.1, 10.1.2, 10.1.3 дахь заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.12 дахь заалтад “Ерөнхий сайдыг огцруулах саналыг Үндсэн хуулийн Дөчин гуравдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт заасны адил Улсын Их Хурлын гишүүдийн дөрөвний нэгээс доошгүй нь хамтарч гаргана.” гэсэн 2 дахь өгүүлбэр нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2011 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ЦАХИМ ГАРЫН ҮСГИЙН ТУХАЙ

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ Нийтлэг үндэслэл

1 дүгээр зүйл.Хуулийн зорилт

1.1.Энэ хуулийн зорилт нь цахим болон тоон гарын үсгийг хэрэглэх эрх зүйн үндсийг тодорхойлж, тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийг бий болгохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

2 дугаар зүйл.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомж

2.1.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомж нь Монгол Улсын Үндсэн хууль¹, Иргэний хууль², энэ хууль болон эдгээр хуультай нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актаас бүрдэнэ.

2.2.Монгол Улсын олон улсын гэрээнд энэ хуульд зааснаас өөрөөр заасан бол тухайн олон улсын гэрээний заалтыг дагаж мөрдөнө.

3 дугаар зүйл.Хуулийн үйлчлэх хүрээ

3.1.Төрийн нууцад хамаарахаас бусад мэдээ, баримт бичгийг цахим хэлбэрээр шилжүүлэх, дамжуулахтай холбогдсон харилцааг энэ хуулиар зохицуулна.

3.2.Тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй холбогдсон энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн³ холбогдох зүйл, хэсэг, заалтаар зохицуулна.

3.3.Цахим хэлбэрээр хэлцэл /гэрээ/ хийхтэй холбогдсон энэ хуулиар зохицуулаагүй харилцааг Иргэний хуулийн холбогдох зүйл, хэсэг, заалтаар зохицуулна.

¹ 11᠊ᠠᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ᠨᠢᠨᠠᠨᠢ ᠶᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ "ᠣᠨᠡᠭᠡᠢ ᠠᠶᠢᠭᠢᠨᠡ" ᠶᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ 1992 11ᠡ 1 ᠠᠵᠢᠶᠢᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ.

² ᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ "ᠣᠨᠡᠭᠡᠢ ᠠᠶᠢᠭᠢᠨᠡ" ᠶᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ 2002 11ᠡ 7 ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ.

³ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠵᠡᠨᠡ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠶᠡᠨᠠᠨᠠᠨᠢ 2001 11ᠡ 6 ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ ᠠᠨᠠᠨᠠᠨᠢ.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолт

4.1.Энэ хуульд хэрэглэсэн дараах нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

4.1.1.“цахим гарын үсэг” гэж цахим баримтад гарын үсэг зурсан этгээдийг тодорхойлох зорилготой цахим баримт бичигт хавсаргасан буюу нэгтгэсэн үг, үсэг, тоо, тэмдэг, дүрсийг агуулсан цахим өгөгдлийг;

4.1.2.“тоон гарын үсэг” гэж цахим баримт бичгийг хуурамчаар үйлдэх, өөрчлөхөөс хамгаалах зорилгоор тоон гарын үсгийн хувийн түлхүүр ашиглан мэдээллийг криптограф хувиргалтад оруулж үүсгэсэн, уг баримт бичгийн бүрдэл болох цахим гарын үсгийн төрлийг;

4.1.3.“криптограф” гэж мэдээллийг нуух аргачлалыг судалдаг математикийн салбар шинжлэх ухааныг;

4.1.4.“цахим баримт бичиг” гэж мэдээллийн технологийн техник хэрэгсэл, программ хангамж ашиглан үүсгэх, илгээх, хүлээн авах, хадгалах боломжтой цахим өгөгдлийг;

4.1.5.“тоон гарын үсгийн хувийн түлхүүр гэж тоон гарын үсгийг үүсгэх, өгөгдлийг тайлах зориулалттай тэмдэгтийн давтагдашгүй дарааллыг;

4.1.6.“тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүр /цаашид “нийтийн түлхүүр” гэх/” гэж тухайн тоон гарын үсгийн хувийн түлхүүртэй математик хамааралтай, өгөгдлийг нууцлах, тоон гарын үсгийг шалгах зориулалттай тэмдэгтийн дарааллыг;

4.1.7.“тоон гарын үсэг эзэмшигч” гэж тоон гарын үсгийн гэрчилгээнд заасан тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүр эзэмшигч иргэн, хуулийн этгээдийг;

4.1.8.“тоон гарын үсгийн гэрчилгээ” гэж тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн олгосон тоон гарын үсэг эзэмших эрх, тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүр, холбогдох бусад мэдээллийг агуулсан, баталгаажуулсан цахим баримт бичгийг;

4.1.9.“тоон гарын үсгийн мэдээллийн сан” гэж тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн олгосон тоон гарын үсгийн гэрчилгээ, түүнийг түдгэлзүүлсэн,

сунгасан, хүчингүй болгосон тухай мэдээллийг агуулсан санг;

4.1.10.“тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн бүртгэлийн нэгж” гэж тоон гарын үсэг эзэмших тухай өргөдлийг хүлээн авах, бүртгэх, мэдээллийг магадлан шийдвэрлэх, татгалзах, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид шилжүүлэх, зөвлөгөө өгөх эрх бүхий этгээдийг;-

4.1.11.“нийтийн түлхүүрийн дэд бүтэц” гэж тоон гарын үсгийн хувийн болон нийтийн түлхүүрийг үүсгэх, зохион байгуулах, хуваарилах, хэрэглэх, хадгалах болон хүчингүй болгох, түүнийг цахим харилцаанд нэвтрүүлж ашиглахтай холбогдсон тогтолцоог;

4.1.12.“тоон гарын үсгийн хэрэгсэл” гэж тоон гарын үсгийн хувийн түлхүүр ашиглан цахим баримт бичгийн тоон гарын үсгийг үүсгэх, эсхүл тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүр ашиглан цахим баримт бичгийн бүрдэл хэсэг болох тоон гарын үсгийг шалгах, эсхүл тоон гарын үсгийн нийтийн болон хувийн түлхүүрийг үүсгэх боломж олгож байгаа техник хэрэгсэл, программ хангамжийг;

4.1.13.“гэрчилгээжүүлэх бодлого” гэж гэрчилгээний нэр төрөл, зохион байгуулалт, гэрчилгээ олгох байгууллагын хүлээх үүрэг, хариуцлага, төлбөр, хураамж, нууцлал, аудит, бүртгэлийн талаар баримтлах үндсэн чиглэлийг тодорхойлсон баримт бичгийг;

4.1.14.“гэрчилгээжүүлэх ажиллагааны журам” гэж тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд тавих шаардлага, үйл ажиллагааны үндсэн дэг, аюулгүй байдлын хяналтыг тодорхойлсон баримт бичгийг.

ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ

Цахим болон тоон гарын үсгийг хэрэглэх

5 дугаар зүйл.Цахим гарын үсгийг хэрэглэх

5.1.Хуульд өөрөөр заагаагүй бол цахим гарын үсгийг ердийн гарын үсэгтэй адил хэрэглэнэ.

5.2.Хэрэглэгчийн цахим гарын үсгийн тоо, хэлбэрт хязгаар тогтоохгүй.

6 дугаар зүйл.Тоон гарын үсгийг хэрэглэх

6.1.Энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч /цаашид “тусгай зөвшөөрөл

эзэмшигч” гэх/-ээс олгосон тоон гарын үсгийн гэрчилгээгээр баталгаажсан тоон гарын үсгийг ердийн гарын үсэгтэй адил хүчинтэйд тооцно.

6.2.Тоон гарын үсгийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс олгосон тоон гарын үсгийн гэрчилгээ бүхий иргэн, хуулийн этгээд хэрэглэж болно.

6.3.Төрийн байгууллага, төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой бусад хуулийн этгээд цахим баримт бичгийг бусдад шилжүүлэх, дамжуулахдаа зөвхөн тоон гарын үсэг хэрэглэнэ.

6.4.Цахим хэлбэрээр албан хэрэг хөтлөх нийтлэг журмыг Засгийн газар батална.

6.5.Иргэний хуульд зааснаар бүртгүүлэх буюу нотариатаар гэрчлүүлбэл зохих хэлцэл /гэрээ/-ээс бусад, хуульд бичгээр хийхээр заасан хэлцэл /гэрээ/-ийг цахим хэлбэрээр хийж болно.

6.6.Тоон гарын үсгийн гэрчилгээ эзэмшигч нь хуулийн этгээд бол цахим баримт бичигт тухайн хуулийн этгээдийг төлөөлөх эрх бүхий албан тушаалтны тоон гарын үсгийг хэрэглэнэ.

6.7.Тоон гарын үсгийг хэрэглэхтэй холбогдсон, энэ хуулиар нарийвчлан зохицуулаагүй харилцааг холбогдох хуулиар зохицуулна.

7 дугаар зүйл.Тоон гарын үсгийн хэрэгсэл

7.1.Тоон гарын үсэг тухайн тоон гарын үсгийн гэрчилгээ эзэмшигч этгээдэд хамаарах эсэх болон тухайн цахим баримт бичиг бүрэн бүтэн эсэхийг тоон гарын үсгийн хэрэгсэл ашиглан шалгана.

7.2.Тоон гарын үсгийг бүтээх болон тоон гарын үсгийн хувийн түлхүүр /цаашид “хувийн түлхүүр” гэх/-ийг хадгалахад дараах шаардлагыг хангасан тоон гарын үсгийн хэрэгсэл ашиглана:

7.2.1.тоон гарын үсэг бүхий цахим баримт бичгийн агуулгад өөрчлөлт орсон эсэхийг тогтоох боломжтой байх;

7.2.2.тоон гарын үсгийн гэрчилгээ эзэмшигчийг таних боломжтой байх;

7.2.3.тоон гарын үсгийг хуурамчаар үйлдсэн эсэхийг тогтоох боломжтой байх;

7.2.4.хувийн түлхүүрийг хууль бусаар ашиглахаас сэргийлэх нөхцөлийг хангасан байх;

7.2.5.хувийн түлхүүр болон тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүр /цаашид “нийтийн түлхүүр” гэх/-ийг үүсгэх, дамжуулахдаа түүний давтагдашгүй байдал болон нууцлалыг хангасан байх.

8 дугаар зүйл.Тамга орлуулах

8.1.Тамга дарсан буюу дарах ёстой баримт бичгийг цахим хэлбэрээр шилжүүлэх, дамжуулах /хүлээн авах/ тохиолдолд энэ хуулийн 6.2, 6.5-д заасан тоон гарын үсгээс гадна тамга дарж баталгаажуулах эрх бүхий этгээдийн тоон гарын үсгийг давхар хэрэглэнэ.

9 дүгээр зүйл.Нээлттэй мэдээлэл

9.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах мэдээллийг өөрийн цахим хуудас болон мэдээллийн самбарт ойлгомжтой байдлаар байрлуулж, тогтмол шинэчилнэ:

9.1.1.энэ хуулийн 11.1, 11.2-т заасан мэдээлэл;

9.1.2.тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох журам;

9.1.3.тоон гарын үсгийн гэрчилгээг хүчингүй болгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх тухай мэдэгдэл;

9.1.4.хүчингүй болгосон, түдгэлзүүлсэн тоон гарын үсгийн гэрчилгээтэй холбоотой мэдээлэл;

9.1.5.хууль тогтоомжид заасан бусад мэдээлэл.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ Тоон гарын үсгийн гэрчилгээ

10 дугаар зүйл.Тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох

10.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь энэ хуулийн 34.1.5-д заасан журмын дагуу хүсэлт гаргасан иргэн, хуулийн этгээдэд тоон гарын үсгийн гэрчилгээ /цаашид “гэрчилгээ” гэх/ олгож болно.

10.2.Иргэн, хуулийн этгээд тоон гарын үсгийн гэрчилгээ авах өргөдлийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч буюу тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн бүртгэлийн нэгжид гаргана.

10.3.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь иргэний үнэмлэхийн, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтын дугаараар нь энэ хуулийн 10.1-д заасан иргэн, хуулийн этгээдтэй холбогдох мэдээлэл үнэн зөв эсэхийг шалгана.

10.4.Энэ хуулийн 10.2-т заасан этгээд нь энэ хуулийн 10.3-т заасан мэдээллийн үнэн зөвийг шалган дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана:

10.4.1.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь мэдээлэл үнэн зөв бол гэрчилгээ олгох;

10.4.2.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн бүртгэлийн нэгж /цаашид “бүртгэлийн нэгж” гэх/ мэдээлэл үнэн зөв бол тухайн этгээдэд тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгуулахаар өргөдлийг хүсэлт гаргагчийн бөглөсөн маягтын хамт тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хүргүүлэх;

10.4.3.хүсэлт гаргагчийн мэдээлэл нь буруу, зөрүүтэй бол өргөдлийг хүсэлт гаргагчид буцаах.

10.5.Энэ хуулийн 10.2-т заасан этгээд гэрчилгээ олгохын өмнө дараах зүйлийг хүсэлт гаргагчид тайлбарлаж таниулах үүрэгтэй:

10.5.1.хуульд өөрөөр заагаагүй бол тоон гарын үсгийг хэрэглэснээр ердийн гарын үсгийг хэрэглэсэнтэй адил эрх зүйн үр дагавар үүсэх тухай;

10.5.2.гэрчилгээг эзэмших, ашиглах техникийн болон бусад нөхцөлийн тухай;

10.5.3.хувийн түлхүүрийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээний тухай.

10.6.Гэрчилгээг тоон гарын үсгийг ашиглах зааврын хамт тоон гарын үсэг эзэмшигчид олгох бөгөөд энэ тухай тоон гарын үсгийн мэдээллийн санд бүртгэнэ.

11 дүгээр зүйл.Гэрчилгээний агуулга

11.1.Гэрчилгээнд дараах зүйлийг тусгана:

- 11.1.1.гэрчилгээ олгосон этгээдийн нэр, хаяг;
- 11.1.2.тоон гарын үсэг эзэмшигчийн нэр, цахим хаяг;
- 11.1.3.гэрчилгээний дугаар, гэрчилгээ олгосон он, сар, өдөр;
- 11.1.4.гэрчилгээний хүчинтэй байх хугацаа;
- 11.1.5.нийтийн түлхүүр;
- 11.1.6.нийтийн түлхүүрийг баталгаажуулсан криптограф хувиргалтын нэрс.

11.2.Гэрчилгээ эзэмшигчийн хүсэлтээр энэ хуулийн 11.1-д зааснаас гадна дараах мэдээллийг гэрчилгээнд нэмж тусгаж болно:

11.2.1.тоон гарын үсгийг хэрэглэх эрхэд хийсэн хязгаарлалт;

11.2.2.тоон гарын үсгийг хэрэглэн хийх хэлцэл /гэрээ/-ийн үнийн дүнгийн хэмжээнд хийсэн хязгаарлалт;

11.2.3.бусад.

12 дугаар зүйл.Гэрчилгээний хугацаа

12.1.Гэрчилгээг 2 хүртэл жилийн хугацаагаар олгоно.

13 дугаар зүйл.Гэрчилгээг түдгэлзүүлэх

13.1.Зөрчил илэрсэн, гэрчилгээ эзэмшигчийн хүсэлтээр маргааныг хянаж байгаа тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тухайн зөрчлийг шалгаж, арилгах хүртэл гэрчилгээг түдгэлзүүлж, зөрчил арилснаар гэрчилгээг сэргээнэ.

14 дүгээр зүйл.Гэрчилгээг хүчингүй болгох

14.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч гэрчилгээг дараах үндэслэлээр хүчингүй болгоно:

14.1.1.гэрчилгээний хугацаа дуусгавар болсон;

14.1.2.хувийн түлхүүр задарсан, задрах боломж бүрдсэн тухай тоон гарын үсэг эзэмшигч тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид мэдэгдсэн;

14.1.3.гэрчилгээ эзэмшигч гэрчилгээгээ хүчингүй болгуулахоор бичгээр хүсэлт гаргасан;

14.1.4.гэрчилгээ эзэмшигч иргэн нас барсан, хуулийн этгээд татан буугдсан;

14.1.5.гэрчилгээг авахдаа хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон;

14.1.6.гэрчилгээ эзэмшигч энэ хуулийн 16.2-т заасан үүргээ биелүүлээгүй.

15 дугаар зүйл.Гэрчилгээг хүчингүй болгосон, түдгэлзүүлсэн тухай мэдэгдэх

15.1.Гэрчилгээг хүчингүй болгосон, түдгэлзүүлсэн тохиолдолд

тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч энэ тухай тоон гарын үсэг эзэмшигчид мэдэгдэж, холбогдох мэдээллийг зургаан цагийн дотор тоон гарын үсгийн мэдээллийн санд оруулна.

16 дугаар зүйл.Гэрчилгээ эзэмшигчийн эрх, үүрэг

16.1.Гэрчилгээ эзэмшигч дараах эрх эдэлнэ:

16.1.1.тоон гарын үсгийг хэрэглэх;

16.1.2.гэрчилгээг хүчингүй болгох, түдгэлзүүлэх, сэргээлгэх тухай хүсэлт гаргах;

16.1.3.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

16.2.Гэрчилгээ эзэмшигч дараах үүрэг хүлээнэ:

16.2.1.хувийн түлхүүрийг бусдад шилжүүлэхгүй байх;

16.2.2.хувийн түлхүүрийн нууцлалыг найдвартай хадгалах;

16.2.3.хувийн түлхүүрийг бусад этгээд мэдсэн, эсхүл мэдэх үндэслэлтэй гэж үзвэл энэ тухай харилцагч тал болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид нэн даруй мэдэгдэх;

16.2.4.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

16.3.Гэрчилгээ эзэмшигч өөрийн буруугаас хувийн түлхүүрийг алдсан, хувийн түлхүүрийн нууцыг задалснаас үүдсэн хариуцлагыг хүлээнэ.

17 дугаар зүйл.Гадаад улсын тоон гарын үсгийн гэрчилгээ

17.1.Гадаад улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу олгосон гэрчилгээг Монгол Улсад ашиглаж болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

Гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл

18 дугаар зүйл.Гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл

18.1.Гэрчилгээ олгох үйл ажиллагааг харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага /цаашид “төрийн захиргааны байгууллага” гэх/-аас олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгээр эрхэлнэ.

18.2.Гэрчилгээ олгох үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл /цаашид “тусгай зөвшөөрөл” гэх/-ийг Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байгаа компанид олгож болно.

18.3.Хуулийнэтгээддотоодүйлажиллагаандаанийтийнтүлхүүрийн дэд бүтцийг ашиглах бол тусгай зөвшөөрөл авах шаардлагагүй.

19 дүгээр зүйл.Тусгай зөвшөөрөл хүсэгчид тавих ерөнхий шаардлага

19.1.Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч дараах нөхцөлийг хангасан байна:

19.1.1.өөрийн гэрчилгээжүүлэх бодлого, гэрчилгээжүүлэх үйл ажиллагааны журмыг олон улсын стандартын дагуу боловсруулж, баталсан байх;

19.1.2.төрийн захиргааны байгууллагаас тогтоосон санхүүгийн, хүний нөөцийн, техникийн, технологийн болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг бүрэн хангасан байх.

20 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл авахад бүрдүүлэх баримт бичиг

20.1.Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч өргөдөлд Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 11.1.1-11.1.4, Харилцаа холбооны тухай хуулийн⁴ 13.2.1-д зааснаас гадна дараах баримт бичгийг бүрдүүлнэ:

20.1.1.гэрчилгээжүүлэх бодлого;

20.1.2.гэрчилгээжүүлэх үйл ажиллагааны журам.

21 дүгээр зүйл.Тусгай зөвшөөрөл олгох

21.1.Төрийн захиргааны байгууллага нь энэ хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасан нөхцөлийг хангасан тусгай зөвшөөрөл хүссэн этгээдэд Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасны дагуу тусгай зөвшөөрөл олгож болно.

21.2.Төрийн захиргааны байгууллага өргөдлийг хүлээн аваад дараах ажиллагааг явуулна:

21.2.1.өргөдлийг бүртгэж, энэ тухай тодорхойлолтыг өргөдөл гаргасан этгээдэд өгөх;

⁴ Оaдeөoàà õì eáííú òòàè òóóè-“Ô ðeéì ì ýáýýe”è üì òòäýeèéí 2001 ííú 43 äöäàððì èeòeýäñýí.

21.2.2.өргөдөл, түүнд хавсаргасан баримт бичиг нь хуульд заасан шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг хянах;

21.2.3.хүсэлт гаргагч нь энэ хуулийн 19.1-д заасан нөхцөлийг хангасан эсэхийг биечлэн шалгасны үндсэн дээр тухайн нөхцөлийг хангасан гэж үзвэл тусгай зөвшөөрөл олгож болох тухай мэдэгдлийг өгөх;

21.2.4.мэдэгдэл хүлээн авсан этгээд хариуцлагын даатгалд даатгуулж, холбогдох материалыг ирүүлсний дараа тусгай зөвшөөрлийг олгох.

21.3.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрөл олгохоос татгалзсан бол үндэслэлийг зааж бичгээр буюу цахим шуудангаар хариу өгнө.

21.4.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрөл олгосон шийдвэрийг ажлын гурван өдрийн дотор нийтэд мэдээлнэ.

21.5.Энэ хуулийн 21.2.4-т заасан хариуцлагын даатгалын үнэлгээний доод хэмжээг төрийн захиргааны байгууллага тогтооно.

22 дугаар зүйл.Хураамж

22.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд⁵ заасны дагуу улсын тэмдэгтийн хураамж төлнө.

23 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрлийн хугацаа

23.1.Тусгай зөвшөөрлийг дөрвөн жилийн хугацаагаар олгоно.

24 дүгээр зүйл.Тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгах

24.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч тухайн тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас нэг сарын өмнө түүний хугацааг сунгуулах тухай хүсэлтийг төрийн захиргааны байгууллагад гаргаж болно.

24.2.Тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгуулах хүсэлтэд дараах баримт бичгийг хавсаргана:

24.2.1.тусгай зөвшөөрлийн хуулбар;

24.2.2.улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт.

⁵ Өөрүүг үгтэй агуулахыг олохыг зөвхөн олохыг –“Өгөөг үгтэй агуулахыг” үгтэй агуулахыг 2011 оны 25 дугаар тогтоолыг үз.

24.3.Төрийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 24.1-д заасан хүсэлтийг хүлээн авснаас хойш ажлын таван өдөрт багтаан тусгай зөвшөөрлийг сунгах, эсэх тухай шийдвэр гаргана.

24.4.Тусгай зөвшөөрлийг дөрвөн жилийн хугацаагаар сунгана.

24.5.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгасан шийдвэрийг гаргаснаас хойш ажлын гурван өдрийн дотор энэ тухай нийтэд мэдээлж, тусгай зөвшөөрлийн бүртгэлд холбогдох тэмдэглэл хийнэ

24.6.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрлийн хугацааг сунгахгүй тохиолдолд тусгай зөвшөөрлийн хугацаа дуусахаас нэг сарын өмнө гэрчилгээ эзэмшигчид энэ тухай мэдэгдэнэ.

25 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлэх

25.1.Тусгай зөвшөөрлийг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасны дагуу түдгэлзүүлнэ.

26 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл шилжүүлэхийг хориглох

26.1.Тусгай зөвшөөрлийг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 5.3-т зааснаар худалдах, бэлэглэх, барьцаалах болон өөр бусад хэлбэрээр бусдын өмчлөл, эзэмшил, ашиглалтад шилжүүлэхийг хориглоно.

27 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох

27.1.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрлийг дараах үндэслэлээр хүчингүй болгоно:

27.1.1.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээд татан буугдсан;

27.1.2.тусгай зөвшөөрлийг авахдаа хуурамч баримт бичиг бүрдүүлсэн нь тогтоогдсон;

27.1.3.тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг удаа дараа буюу ноцтой зөрчсөн;

27.1.4.тусгай зөвшөөрлийг түдгэлзүүлсэн хугацаанд зөрчлийг арилгах талаар тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй;

27.1.5.хувийн түлхүүрийг алдсан, хувийн түлхүүрийн нууцыг задруулсан.

27.2.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон тухай Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 14.2-т заасан журмаар тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид мэдэгдэж, шийдвэр гаргаснаас хойш ажлын гурван өдөрт багтаан цахим хуудсаар нийтэд мэдээлэх бөгөөд түүнд тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон үндэслэлийг тодорхой заана.

27.3.Энэ хуулийн 27.2-т заасан тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох үндэслэлийг зөвшөөрөхгүй бол тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч түүнийгээ нотлох баримт бичгийг төрийн захиргааны байгууллагад ирүүлнэ.

27.4.Төрийн захиргааны байгууллага энэ хуулийн 27.3-т заасан нотлох баримт бичгийг хянаж үндэслэлтэй бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгох тухай мэдэгдлийг хүчингүй болгох бөгөөд үндэслэлгүй бол тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, энэ тухай шийдвэрийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид мэдэгдэнэ.

27.5.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч энэ хуулийн 27.4-т заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон шийдвэрийг эс зөвшөөрвөл шүүхэд гомдол гаргах эрхтэй.

28 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл дуусгавар болох үндэслэл

28.1.Тусгай зөвшөөрөл дараах үндэслэлээр дуусгавар болно:

28.1.1.тусгай зөвшөөрлийн хүчин төгөлдөр байх хугацаа дууссан;

28.1.2.төрийнзахиргааныбайгууллагатусгайзөвшөөрлийг хүчингүй болгосон.

28.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь тусгай зөвшөөрөл дуусгавар болоход тусгай зөвшөөрлийг үүсгэн хадгалж байгаа тоон гарын үсгийн мэдээллийн сангийн хамт төрийн захиргааны байгууллагад өгнө.

28.3.Энэ хуулийн 28.2-т заасан тохиолдолд төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байсан этгээдийн үүсгэн хадгалж байгаа тоон гарын үсгийн мэдээллийн санг гэрээний үндсэн дээр өөр тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид шилжүүлнэ.

28.4.Энэ хуулийн 28.3-т заасан тохиолдолд тоон гарын үсэг

эзэмшигчийн эзэмшиж байгаа гэрчилгээний хугацаа, нөхцөл хэвээр хадгалагдана.

29 дүгээр зүйл.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрх, үүрэг

29.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь дараах эрх эдэлнэ:

29.1.1.гэрчилгээ олгох, түдгэлзүүлэх, сэргээх, хүчингүй болгох;

29.1.2.төрийн захиргааны байгууллагаас баталсан аргачлалын дагуу гэрчилгээ олгох үйлчилгээний хөлсийг тогтоох;

29.1.3.хэрэглэгчийн хүсэлтээр нийтийн түлхүүр үүсгэх;

29.1.4.бүртгэлийн нэгж байгуулан ажиллуулах, бусад этгээдээр гэрээний дагуу бүртгэлийн нэгжийн үүргийг гүйцэтгүүлэх;

29.1.5.иргэний үнэмлэх, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтаар нь энэ хуулийн 10.1-д заасан иргэн, хуулийн этгээдтэй холбогдох мэдээллийг шалгах;

29.1.6.хууль тогтоомжид заасан бусад эрх.

29.2.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч дараах үүрэг хүлээнэ:

29.2.1.өөрийн байгууллагын эзэмшиж байгаа хувийн түлхүүрийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах;

29.2.2.төрийн захиргааны байгууллагаас тогтоосон техникийн болон аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг бүрэн хангасан үйл ажиллагаа явуулах;

29.2.3.гэрчилгээтэй холбоотой бүртгэл хөтлөх, гэрчилгээний мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

29.2.4.төрийнзахиргааныбайгууллага,улсынбайцаагчаас тавьсан хууль ёсны шаардлагыг хугацаанд нь биелүүлж хариу мэдэгдэх, илэрсэн зөрчлийг арилгах арга хэмжээ авах;

29.2.5.төрийн захиргааны байгууллагаас шаардсаны дагуу гэрчилгээний бүртгэл, хяналтын талаарх үнэн, бодит мэдээлэл өгөх;

29.2.6.тусгай зөвшөөрөл болон түүнийг авахад

бүрдүүлсэн материалд заасан мэдээлэлд өөрчлөлт орсон тохиолдолд энэ талаар ажлын гурван өдрийн дотор төрийн захиргааны байгууллагад бичгээр мэдэгдэх;

29.2.7.гэрчилгээний мэдээллийн үнэн, бүрэн байдалд ноцтой нөлөөлж болох хүчин зүйлсийн талаар гэрчилгээ эзэмшигчид бүртгэлийн нэгжээр дамжуулан мэдэгдэх;

29.2.8.гэрчилгээг хуурамчаар үйлдэхээс сэргийлэх, гэрчилгээний нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авах;

29.2.9.олон улсын стандартад нийцсэн тоон гарын үсгийн хэрэгсэл, аюулгүй, найдвартай, дэвшилтэт технологи ашиглах;

29.2.10.үйл ажиллагаандаа хууль тогтоомж, олон улсын болон үндэсний стандартыг дагаж мөрдөх;

29.2.11.тоон гарын үсэг эзэмшигчийн хувь хүний нууцыг задруулахгүй, гэрчилгээнд зөвшөөрөлгүйгээр өөрчлөлт оруулахгүй байх;

29.2.12.энэ хуулийн 9.1-д заасан мэдээллийг өөрийн цахим хуудсанд байрлуулан тогтмол шинэчлэх;

29.2.13.гэрчилгээг энэ хуульд заасан журмын дагуу шалгах боломж бүрдүүлэх, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох, хуурамч гэрчилгээ олгохоос урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ авах;

29.2.14.хууль тогтоомжид заасан бусад үүрэг.

29.3.Энэ хуулийн 29.2.12-т заасан “тогтмол шинэчлэх” гэдгийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн цахим хуудсанд байрлуулах энэ хуулийн 9.1-д заасан мэдээллийг долоо хоног тутам нэгээс доошгүй удаа буюу шаардлагатай тохиолдолд тухай бүр шинэчлэхийг ойлгоно.

30 дугаар зүйл.Бүртгэлийн нэгж

30.1.Энэ хуулийн 29.1.4-т заасан бүртгэлийн нэгж нь дараах үүрэг хүлээнэ:

30.1.1.хэрэглэгчийн бүртгэлийн мэдээллийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид өгөх;

30.1.2.тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчээс олгосон тоон гарын үсгийн хэрэгслийг ашиглах;

30.1.3.хэрэглэгчийн мэдээллийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид дамжуулахдаа нийтийн түлхүүрийг хуулбарлаж авахгүй байх.

31 дүгээр зүйл.Гэрчилгээтэй холбогдох бүртгэл хөтөлнө

31.1.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч нь гэрчилгээ олгох үйл ажиллагааны талаархи мэдээллийг бүрдүүлэх, шалгах боломжийг хангах зорилгоор гэрчилгээтэй холбогдох бүртгэл /цаашид “бүртгэл” гэх/ хөтөлнө.

31.2. Бүртгэлд дараах мэдээллийг тусгана:

31.2.1.гэрчилгээ олгосон, түдгэлзүүлсэн, хүчингүй болгосон;

31.2.2.цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомжийг биелүүлэх, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор авсан арга хэмжээний тухай;

31.2.3.энэ хуулийн 10.2-т заасны дагуу энэ хуулийн 10.1-д заасан иргэн, хуулийн этгээдтэй холбогдох мэдээлэл үнэн зөв эсэхийг шалгасан тухай;

31.2.4.энэ хуулийн 10.3-т заасан зүйлийг энэ хуулийн 10.1-д заасан иргэн, хуулийн этгээдэд тайлбарлаж таниулсан тухай;

31.2.5.бусад.

32 дугаар зүйл.Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хориглох зүйл

32.1.Гэрчилгээ эзэмшигч болон гуравдагч этгээд нууц гэж үзсэн мэдээллийг дор дурдсанаас бусад тохиолдолд бусдад гаргаж өгөх, задруулахыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид хориглоно:

32.1.1.тухайн этгээд өөрийн нууцыг задруулахыг бичгээр зөвшөөрсөн;

32.1.2.төрийн захиргааны байгууллага, харилцаа холбооны улсын байцаагч хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шаардсан;

32.1.3.шүүхийн тогтоол, шүүгчийн захирамж, прокурорын зөвшөөрөлтэй.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ
Нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн талаарх
төрийн зохицуулалт

33 дугаар зүйл.Төрийн захиргааны байгууллагын бүрэн эрх

33.1.Нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн талаар харилцаа холбооны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

33.1.1.нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийг ашиглах талаар төрөөс баримтлах бодлогыг боловсруулах, хэрэгжүүлэх;

33.1.2.нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн үйл ажиллагааг нэгдсэн зохицуулалтаар хангахдаа шаталсан тогтолцоог баримтлах;

33.1.3.гадаад улсын нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн үйл ажиллагаатай үндэсний нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн үйл ажиллагааг нийцүүлэх чиглэлээр гадаад улс, олон улсын байгууллагатай хамтран ажиллах;

33.1.4.гэрчилгээжүүлэх бодлого, гэрчилгээжүүлэх үйл ажиллагааны журамд тавигдах шаардлагыг тодорхойлох;

33.1.5.энэ хуулийн 18.1-д заасан тусгай зөвшөөрөл олгох, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох;

33.1.6.хуульд заасан бусад бүрэн эрх.

34 дүгээр зүйл.Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны
бүрэн эрх

34.1.Харилцаа холбооны зохицуулах хороо дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

34.1.1.нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийг ашиглахтай холбогдсон нийтлэг дүрэм, журам, заавар боловсруулж батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

34.1.2.нийтийн түлхүүрийн дэд бүтцийн стандартыг боловсруулж эрх бүхий байгууллагаар батлуулах;

34.1.3.гэрчилгээ олгох үйлчилгээний тариф тогтоох аргачлалыг батлах;

34.1.4.гэрчилгээ олгохтой холбогдсон нийтлэг журмыг боловсруулж батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

34.1.5.тоон гарын үсгийн мэдээллийн санг бүрдүүлэх, ашиглах, хадгалах журмыг батлах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих;

34.1.6.бүртгэлийн нэгж байгуулах, бүртгэлийн үйл ажиллагаа явуулах журмыг батлах;

34.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад бүрэн эрх.

ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ

Бусад

35 дугаар зүйл.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд тавих хяналт

35.1.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд тавих хяналтыг хуульд заасан эрх хэмжээний хүрээнд төрийн захиргааны байгууллага, харилцаа холбооны улсын байцаагч хэрэгжүүлнэ.

35.2.Төрийн захиргааны байгууллага тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд жилд нэгээс доошгүй удаа шалгалт хийж, дүгнэлт гаргана.

35.3.Төрийн захиргааны байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд олон улсын нэр хүнд бүхий хөндлөнгийн шинжээчээр шалгалт хийлгэж, дүгнэлт гаргуулж болно.

36 дугаар зүйл.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага

36.1.Цахим гарын үсгийн тухай хууль тогтоомж зөрчсөн гэм буруутай этгээдэд эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхээргүй бол шүүгч, эсхүл харилцаа холбооны улсын байцаагч дараах захиргааны хариуцлага хүлээлгэнэ:

36.1.1.энэ хуулийн 18 дугаар зүйлд заасан үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлгүйгээр эрхэлсэн, тусгай зөвшөөрлийн нөхцөлийг зөрчиж үйл ажиллагаа явуулсан бол хууль бусаар олсон орлогыг хурааж, гэм буруутай албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хориос хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгох;

36.1.2.хувийн түлхүүрийн нууцлалыг задруулсан албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас тав дахин, нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.3.энэ хуулийн 6.3, 6.4-т заасан тоон гарын үсэг хэрэглэх журмыг зөрчсөн албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгох;

36.1.4.энэ хуулийн 10.3, 10.5-д заасныг зөрчиж гэрчилгээ олгосон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгож, хууль бусаар олсон орлогыг хурааж, гэм буруутай албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин, нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арван таваас хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгох;

36.1.5.энэ хуулийн 13.1-д заасны дагуу гэрчилгээг хүчингүй болгоогүй тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.6.энэ хуулийн 14.1-д заасныг зөрчсөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.7.энэ хуулийн 15.2-т заасныг зөрчсөн гэрчилгээ эзэмшигчийн гэрчилгээг хүчингүй болгож, нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.8.энэ хуулийн 27.2-т заасныг зөрчсөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч байсан этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хориос хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.9.энэ хуулийн 30.1-д заасан үүргээ биелүүлээгүй тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.10.энэ хуулийн 31.1-д заасныг зөрчсөн тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох;

36.1.11.цахим баримт бичгийн агуулгад хууль зөрчиж өөрчлөлт оруулсан иргэнийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, албан тушаалтныг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арван таваас хорин тав дахин дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгох;

36.1.12.тоон гарын үсгийн мэдээллийн санг устгасан, хууль бусаар өөрчлөлт оруулсан иргэнийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг арваас арван тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хориос хорин тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр тус тус торгох;

36.1.13.улсын байцаагчийн хууль ёсны шаардлагыг биелүүлээгүй албан тушаалтныг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг гурваас тав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг таваас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН
БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах бүлэг, хэсэг, заалт нэмсүгэй:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.5 дахь заалт:

“3.1.5.“тогтмол шинэчлэх” гэж бүртгэх байгууллагын цахим

хуудсанд байрлуулахаар энэ хуульд заасан мэдээллийг өдөр тутам нэгээс доошгүй удаа буюу шаардлагатай тохиолдолд тухай бүр шинэчлэхийг.

2/ 16 дугаар зүйлийн 16.8 дахь хэсэг:

“16.8.Хуулийн этгээдийн нэр өөр хуулийн этгээдийн нэртэй давхардсан эсэхийг холбогдох бүртгэх байгууллага цахим хэлбэрээр шалгаж баталгаажуулна.”

3/17 дугаар зүйлийн 17.6 дахь хэсэг:

“17.6.Бүртгэх байгууллага улсын бүртгэлд бүртгэсэн хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн дугаарыг энэ хуулийн 11.1-д заасан мэдээллийн хамт өөрийн цахим хуудсанд ойлгомжтой байдлаар байрлуулан тогтмол шинэчилнэ.”

4/Наймдугаар бүлэг:

“НАЙМДУГААР БҮЛЭГ

Улсын бүртгэлийн жагсаалтаас цахим хэлбэрээр лавлагаа олгох, улсын бүртгэлд цахим хэлбэрээр бүртгэх

27 дугаар зүйл. Улсын бүртгэлийн жагсаалтаас цахим хэлбэрээр лавлагаа олгох

27.1.Иргэн, хуулийн этгээд улсын бүртгэлийн жагсаалтаас цахим хэлбэрээр лавлагаа авах хүсэлтийг холбогдох бүртгэх байгууллагад гаргаж болно.

27.2.Энэ хуулийн 27.1-д заасан тохиолдолд улсын бүртгэлийн жагсаалтаас цахим хэлбэрээр лавлагаа олгоно.

27.3.Энэ хуулийн 27.1-д заасан тохиолдолд цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан тоон гарын үсэг зурах бөгөөд түүнд өөрийн иргэний үнэмлэхийн, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтын дугаарыг бичин холбогдох бүртгэх байгууллагад цахим шуудангаар ирүүлсэн байна.

27.4.Хүсэлт дараах шаардлагыг хангасан байна:

27.4.1.иргэн бол өөрийн овог, эцэг /эх/-ийн нэр, өөрийн нэр, оршин суугаа газрын буюу цахим шуудангийн хаягаа тодорхой бичсэн байх;

27.4.2.хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн нэр, хаяг буюу цахим шуудангийн хаяг, улсын бүртгэлийн дугаар.

27.5.Хүсэлт нь энэ хуулийн 27.4-т заасан шаардлагыг хангаагүй бол цахим шуудангаар буцаана. Хүсэлтийг буцаахдаа шалтгаан, үндэслэлийг тодорхой заана.

28 дугаар зүйл.Улсын бүртгэлд цахим хэлбэрээр бүртгэх

28.1.Дараах тохиолдолд цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэнэ:

28.1.1.өргөдөл гаргагч хуулийн этгээдийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгүүлэх өргөдлийг холбогдох бүртгэх байгууллагад гаргасан бол;

28.1.2.хуулийн этгээдийг өөрчлөн байгуулах замаар шинээр үүссэн хуулийн этгээд цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгүүлэх өргөдөл гаргасан бол;

28.1.3.үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан өөрчлөлтийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгүүлэх өргөдөл гаргасан бол;

28.1.4.хуулийн этгээдийг татан буулгах тухай шийдвэр гаргасан эрх бүхий байгууллага тухайн хуулийн этгээд татан буугдсаныг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгүүлэх өргөдөл гаргасан бол.

28.2.Энэ хуулийн 28.1-д заасан тохиолдолд өргөдөл гаргагч цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан тоон гарын үсэг зурах бөгөөд түүнд өөрийн иргэний үнэмлэхийн, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтын дугаарыг бичиж холбогдох бүртгэх байгууллагад цахим шуудангаар ирүүлсэн байна.

28.3.Өргөдлийг энэ хуулийн 29.1.2-29.1.5-д заасан журмын дагуу шалгаж, шаардлага хангаагүй бол цахим шуудангаар буцаах ба буцаахдаа шалтгаан, үндэслэлийг тодорхой заана.

28.4.Бүртгэх байгууллага хуулийн этгээдийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэсэн тохиолдолд улсын бүртгэлд бүртгэснийг нотолж өргөдөл гаргагчид улсын бүртгэлийн дугаарыг цахим шуудангаар хүргүүлнэ.

28.5.Өргөдөл гаргагч хүсэлт гаргавал түүнд улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгож болно.

29 дүгээр зүйл.Цахим хэлбэрээр лавлагаа олгох, улсын бүртгэлд бүртгэх ерөнхий журам

29.1.Цахим хэлбэрээр лавлагаа олгох, улсын бүртгэлд бүртгэхэд дараах ерөнхий журмыг баримтална:

29.1.1.улсын бүртгэлийн жагсаалтаас цахим хэлбэрээр лавлагаа олгоход энэ хуулийн 12.1, 12.2, 12.4-12.6-д заасан журмыг;

29.1.2.хуулийн этгээдийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэхэд энэ хуулийн 13.1, 14.1, 14.2 дахь хэсэг, 16-18 дугаар зүйлд заасан журмыг;

29.1.3.хуулийн этгээдийг өөрчлөн байгуулах замаар шинээр үүссэн хуулийн этгээдийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэхэд энэ хуулийн 19.2, 20, 21 дүгээр зүйлд заасан журмыг;

29.1.4.үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан өөрчлөлтийг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэхэд энэ хуулийн 22, 23 дугаар зүйлд заасан журмыг;

29.1.5.хуулийн этгээд татан буугдсаныг цахим хэлбэрээр улсын бүртгэлд бүртгэхэд энэ хуулийн 24-26 дугаар зүйлд заасан журмыг.

29.2.Цахим хэлбэрээр лавлагаа олгох, улсын бүртгэлд бүртгэхтэй холбогдох нарийвчилсан журмыг улсын бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.”.

2 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.3.1 дэх заалтын “бичгээр буюу” гэсний дараа “цахим хэлбэрээр,” гэж, 16 дугаар зүйлийн 16.3 дахь хэсгийн “эсхүл” гэсний дараа “цахим шуудангаар буюу” гэж, мөн зүйлийн 16.6 дахь хэсгийн “баталгаат” гэсний өмнө “цахим буюу” гэж, 17 дугаар зүйлийн 17.4 дэх хэсгийн “гэрчилгээ” гэсний дараа “буюу дугаар” гэж тус тус нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.1 дэх хэсгийн “өргөдлөө энэ хуулийн 7.1.1-д заасан хуулийн этгээд байгуулагдсанаасаа хойш нэг сарын дотор, бусад хуулийн этгээд ажлын 10 хоногт багтаан” гэснийг “өргөдлийг” гэж, 28 дугаар зүйлийн 28.4 дэх хэсгийн “28.3-т” гэснийг “29.3-т” гэж, Наймдугаар бүлгийн дугаарыг “Есдүгээр бүлэг” гэж, Есдүгээр бүлгийн дугаарыг “Аравдугаар бүлэг” гэж, 27-29 дүгээр зүйлийн дугаарыг “30-32” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл.Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.4 дэх хэсэг, 16 дугаар зүйлийн 16.1.6 дахь заалтыг тус тус хүчингүй болсонд тооцсугай.

5 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

АЖ АХУЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд дор дурдсан агуулгатай 15.16.4 дэх заалт нэмсүгэй:

“15.16.4.тоон гарын үсгийн гэрчилгээ олгох.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТАТВАРЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Татварын ерөнхий хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.4 дэх заалтыг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“4.1.4.“тоон гарын үсэг” гэж Цахим гарын үсгийн тухай хуулийн 4.1.2-т заасныг;”

2 дугаар зүйл. Татварын ерөнхий хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.3 дахь заалтын “хамгаалалтын” гэснийг хассугай.

3 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ИРГЭНИЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Иргэний хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, заалт нэмсүгэй:

1/42¹ дүгээр зүйл:

“42¹ дүгээр зүйл.Цахим хэлбэрээр хийх хэлцэл

42¹.1.Хуульд зааснаар бүртгүүлэх буюу нотариатаар гэрчлүүлбэл зохих хэлцлээс бусад, хуульд бичгээр хийхээр заасан хэлцлийг цахим хэлбэрээр хийж болно.

42¹.2.Цахим хэлбэрээр хийх хэлцэл нь хүсэл зоригоо илэрхийлэгч этгээд цахим баримт бичиг үйлдэж, тоон гарын үсэг зурж илгээснийг гэрээний нөгөө тал нь хүлээн зөвшөөрч тоон гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.”;

2/43 дугаар зүйлийн 43.2.4 дэх заалт:

“43.2.4.цахим хэлбэрээр хэлцэл хийх бол талууд хүсэл зоригоо илэрхийлсэн цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан тоон гарын үсэг зурсан.”;

3/196 дугаар зүйлийн 196.1.8 дахь заалт:

“196.1.8.цахим хэлбэрээр гэрээ хийх бол талууд цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан тоон гарын үсэг зурснаар.”.

2 дугаар зүйл.Иргэний хуулийн 42 дугаар зүйлийн 42.10, 42.11 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

“42.10.Энэ хуулийн 42¹.1-д зааснаас бусад тохиолдолд бичгээр хийх хуулийн шаардлагыг хангаагүй хэлцэл хүчин төгөлдөр бус байх бөгөөд энэ тохиолдолд талууд хэлцлээр авсан бүх зүйлээ харилцан буцааж өгнө.

42.11.Энэ хуулийн 42¹.1-д зааснаас бусад тохиолдолд бичгээр хийх хуулийн шаардлагыг зөрчсөн хэлцлийн талаар маргасан тохиолдолд энэ хуульд өөрөөр заагаагүй бол тэдгээр нь гэрчээр нотлох эрхээ алдах боловч нотолгооны бусад хэрэгслээр нотолж болно.”

3 дугаар зүйл.Иргэний хуулийн 232 дугаар зүйлийн 232.3 дахь

хэсгийн “Анзын” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол анзын” гэж, 234 дүгээр зүйлийн 234.2 дахь хэсгийн “Баталгааны” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол баталгааны” гэж, 235 дугаар зүйлийн 235.5 дахь хэсгийн “Үүргийн” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол үүргийн” гэж, 263 дугаар зүйлийн 263.1 дэх хэсгийн “Зээлээр” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол зээлээр” гэж, 279 дүгээр зүйлийн 279.4 дэх хэсгийн “Тусгай” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол тусгай” гэж, 282 дугаар зүйлийн 282.3 дахь хэсгийн “Хүү” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хүү” гэж, 286 дугаар зүйлийн 286.5 дахь хэсгийн “Барьцаалан” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол барьцаалан” гэж, 313 дугаар зүйлийн 313.1 дэх хэсгийн “Санхүүгийн” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол санхүүгийн” гэж, 318 дугаар зүйлийн 318.3 дахь хэсгийн “Түрээсийн” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол түрээсийн” гэж, 335 дугаар зүйлийн 335.1 дэх хэсгийн “Франчайзын” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол франчайзын” гэж, 406 дугаар зүйлийн 406.2 дахь хэсгийн “Хөрөнгө” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хөрөнгө” гэж, 412 дугаар зүйлийн 412.2 дахь, 451 дүгээр зүйлийн 451.2 дахь хэсгийн “Зээлийн” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол зээлийн” гэж, 431 дүгээр зүйлийн 431.3 дахь хэсгийн “Даатгалын” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол даатгалын” гэж, 454 дүгээр зүйлийн 454.3 дахь хэсгийн “Мөнгөн” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол мөнгөн” гэж, 459 дүгээр зүйлийн 459.1 дэх хэсгийн “Батлан” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол батлан” гэж, 476 дугаар зүйлийн 476.2 дахь хэсгийн “Хамтран” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол хамтран” гэж, 483 дугаар зүйлийн 483.4 дэх хэсгийн “Асран” гэснийг “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол асран” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

4 дүгээр зүйл. Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ИРГЭНИЙ БҮРТГЭЛИЙН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Иргэний бүртгэлийн тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/5 дугаар зүйлийн 5.4- 5.6 дахь хэсэг:

“5.4.Энэ хуулийн 5.2-т заасан лавлагааг цахим хэлбэрээр олгож болно.

5.5.Энэ хуулийн 5.4-т заасан тохиолдолд хүсэлт гаргагч нь цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан

тоон гарын үсэг зурах бөгөөд түүнд өөрийн иргэний үнэмлэхийн, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтын дугаарыг бичин холбогдох сум, дүүргийн улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан нэгжид цахим шуудангаар ирүүлсэн байна.

5.6.Энэ хуулийн 5.4-т заасан тохиолдолд лавлагааг хүсэлт гаргагчид цахим шуудангаар хүргүүлнэ.”

2/ 12¹ дүгээр зүйл:

“12¹ дүгээр зүйл.Төрснийг цахим хэлбэрээр бүртгэх

12¹.1.Энэ хуулийн 12.1, 12.5-д заасан этгээд хүүхдийг төрснөөс хойш төв суурин газарт 15 хоног, алслагдсан сум, багт 30 хоногийн дотор иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд цахим хэлбэрээр бүртгүүлэх өргөдөл гаргаж болно.

12¹.2.Энэ хуулийн 12¹.1-д заасан тохиолдолд хүүхдийг цахим хэлбэрээр иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд бүртгэнэ.

12¹.3.Энэ хуулийн 12¹.1-д заасан тохиолдолд нэг цахим баримт бичиг үйлдэж, Цахим гарын үсгийн тухай хуульд заасан тоон гарын үсэг зурах ба түүнд өөрийн иргэний үнэмлэхийн, эсхүл түүнтэй адилтгах бичиг баримтын дугаарыг бичин хүүхдийн эцэг, эхийн оршин суугаа газрын, эсхүл хүүхдийн өөрийнх нь төрсөн газрын сум, дүүргийн улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан нэгжид цахим шуудангаар ирүүлсэн байна.

12¹.4.Энэ хуулийн 12¹.3-т заасан өргөдлийг хүлээн авмагц иргэний гэр бүлийн бүртгэлийн ажилтан хүүхэд төрснийг бүртгэж, бүртгэлийн болон регистрийн дугаарыг цахим шуудангаар хүргүүлнэ.

12¹.5.Өргөдөл гаргагч хүсэлт гаргавал түүнд төрсний гэрчилгээ олгож болно.

12¹.6.Хүүхдийг иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд цахим хэлбэрээр бүртгэхэд энэ хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан нийтлэг журмыг баримтална.

12¹.7.Хүүхдийг иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд цахим хэлбэрээр бүртгэхтэй холбогдох нарийвчилсан журмыг иргэний бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага батална.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

БАНК, ЭРХ БҮХИЙ ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН МӨНГӨН ХАДГАЛАМЖ, ТӨЛБӨР ТООЦОО, ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуульд дор дурдсан агуулгатай дараах зүйл, хэсэг нэмсүгэй:

1/ 4 дүгээр зүйлийн 4, 5 дахь хэсэг:

“4. Мөнгөн хадгаламжийн гэрээг цахим хэлбэрээр хийж болно.

5. Цахим хэлбэрээр хийх мөнгөн хадгаламжийн гэрээ хүсэл зоригоо илэрхийлэгч этгээд цахим баримт бичиг үйлдэж, тоон гарын үсэг зурж илгээснийг банк, санхүүгийн байгууллага хүлээн зөвшөөрч тоон гарын үсэг зурснаар хүчин төгөлдөр болно.”

2/ 121 дүгээр зүйл:

“121 дүгээр зүйл. Цахим хэлбэрээр данс нээх, хаах

1. Иргэн, хуулийн этгээд цахим хэлбэрээр данс нээлгэх, хаалгах хүсэлтийг банк, төлбөр тооцооны үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий хуулийн этгээдэд гаргаж болно.

2. Иргэн, хуулийн этгээдийн хүсэлтийг үндэслэн цахим хэлбэрээр данс нээж, хаана.

3. Хуулийн этгээд хүсэлт гаргасан бол энэ хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан баримт бичгийг бүрдүүлнэ.

4. Иргэн хүсэлт гаргасан бол энэ хуулийн 12 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан баримт бичгийг бүрдүүлнэ.”

2 дугаар зүйл. Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалтын “хуулбар” гэсний дараа “, эсхүл хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн дугаар” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл.Банк, эрх бүхий хуулийн этгээдийн мөнгөн хадгаламж, төлбөр тооцоо, зээлийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 2 дахь заалт, 2 дахь хэсгийн 2 дахь заалтын “Гарын үсгийн маяг нь нотариатын баталгаатай байна” гэснийг тус тус хассугай.

4 дүгээр зүйл.Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**ХАРИЛЦАА ХОЛБООНЫ ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Харилцаа холбооны тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1 дэх хэсэг, 9 дүгээр зүйлийн 9.1.2 дахь заалтын “тусгай зөвшөөрөл олгох” гэсний өмнө “хуульд заасан” гэж тус тус нэмсүгэй.

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг Цахим гарын үсгийн тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2011 оны 12 дугаар
сарын 23-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

**НИЙТЭЭР ТЭМДЭГЛЭХ БАЯРЫН БОЛОН
ТЭМДЭГЛЭЛТ ӨДРҮҮДИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл.Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд дор дурдсан агуулгатай 4.1.7 дахь заалт нэмсүгэй:

“4.1.7.Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээсний баярын өдөр: 12 дугаар сарын 29.”

2 дугаар зүйл.Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт

өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1.14 дэх заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2011 оны 12 дугаар сарын 23-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДЭД ДАРГА**

Н.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 15-ны өдөр

Дугаар 61

Улаанбаатар
хот

**Цахим гарын үсгийн тухай хуулийг
хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний тухай**

Цахим гарын үсгийн тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.6 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

Цахим гарын үсгийн тухай хууль батлагдсантай холбогдуулан дараах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Батболд/-т даалгасугай:

1/төрөөс иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн цахим хэлбэрт шилжүүлэх (тоон гарын үсгийн хэрэглээг нийтэд сурталчлах, сургалт зохион байгуулах, төрийн болон төсөвт байгууллагыг техник хэрэгслээр хангах, холбогдох дүрэм, журмыг боловсруулах, мэдээллийг кодлох, цахим мэдээллийн сан бүрдүүлэх болон бусад арга хэмжээг хамааруулсан) төлөвлөгөөг боловсруулж үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх;

2/төрөөс иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлэхэд шаардлагатай хуулийн төслийг боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх;

3/Монгол Улсын насанд хүрсэн иргэн бүрд тоон гарын үсгийн нийтийн түлхүүрийг 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр болох нөхцөлтөйгөөр иргэний ухаалаг үнэмлэхэд суурилуулан олгож, уг арга хэмжээний зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2011 оны 12 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Дугаар 231

Улаанбаатар
хот

Зарим хүмүүсийг шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Шүүхийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1, 58 дугаар зүйлийн 58.1.2 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

1. Чирчингийн Одсүрэнг Төв аймгийн Захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгчийн, Төмөрхүүгийн Батжаргалыг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд тус тус томилсугай.

2. Төрийн өөр ажил, албан тушаалд томилогдсон тул Чирчингийн Одсүрэнг Хэнтий аймгийн Захиргааны хэргийн шүүхийн шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2011 оны 8 дугаар
сарын 24-ны өдөр

Дугаар 258

Улаанбаатар
хот

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Авто замын салбарын чадавхийг бэхжүүлэх дунд хугацааны хөтөлбөрийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг батлан, хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллахыг Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд Х.Баттулгад, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний жил бүрийн төсвийн багцад тусгаж байхыг Сангийн сайд С.Баярцогтод тус тус үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАТБОЛД

**ЗАМ, ТЭЭВЭР, БАРИЛГА, ХОТ
БАЙГУУЛАЛТЫН САЙД**

Х.БАТТУЛГА

Засгийн газрын 2011 оны 258 дугаар
тогтоолын хавсралт

АВТО ЗАМЫН САЛБАРЫН ЧАДАВХИЙГ БЭХЖҮҮЛЭХ ДУНД ХУГАЦААНЫ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Хөтөлбөрийн үндэслэл

Монгол Улсын авто замын сүлжээг хөгжүүлэх талаар “Мянганы зам” хөтөлбөр, “Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого”, “Авто замын сүлжээг хөгжүүлэх 2020 он хүртэлх ерөнхий төлөвлөгөө” зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд урт хугацааны томоохон зорилтуудыг дэвшүүлэн хэрэгжүүлж байна.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлаас “Шинэ бүтээн байгуулалт” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөр баталж, 2011-2016 онд нийслэлийн авто замыг шинэчлэн сайжруулах, аймгийн төвүүдийг нийслэл болон ойролцоох хилийн боомттой холбосон 5572 км хатуу хучилттай авто зам, 990 км хурдны зам барих зорилт дэвшүүлээд байна.

Авто замын сүлжээг хөгжүүлэх эдгээр зорилтуудыг шийдвэрлэхийн тулд авто замын салбарын эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох, хүний нөөцийн чадавхийг сайжруулах, шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх, авто замын ашиглалтын бэлэн байдлыг дээшлүүлэх, хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, салбарын үндэсний компаниуд болон төрийн байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх зайлшгүй шаардлага тулгарч байна.

Өнөөдрийн байдлаар авто замын үндэсний компаниудын чадавхи нь дэвшүүлсэн дээрх зорилтыг ханган биелүүлэх түвшинд хараахан хүрээгүй, авто замын салбарт мэргэшсэн хүний нөөц дутмаг байгаа бөгөөд тус салбарт авто замын инженер 500 орчим, мэргэшсэн ажилчид 5000 гаруй байгаа нь дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэхэд инженерийн тоог даруй 2 дахин, мэргэшсэн ажилчдын тоог 40-өөс доошгүй хувиар нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Салбарын төрийн байгууллагуудад замын барилга, засвар арчлалтын ажлыг үр дүнтэй удирдлагаар хангах хүний нөөц, чадавхи дутмаг байна. Замын барилгын ажлыг төлөвлөх, тендер шалгаруулах, хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд оролцогч олон, үүрэг нь тодорхой бус, хариуцлагын тогтолцоо сул байгаа нь замын барилга, засварын ажил хугацаа алдах, чанаргүй хийгдэх, хөрөнгө оруулалтын үр ашиг буурахад хүргэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлаас үндэслэн “Авто замын салбарын чадавхийг бэхжүүлэх” дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлэх замаар

салбарын чадавхийг нэмэгдүүлж бэхжүүлэх бодит шаардлага тавигдаж байгаа юм.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго

Монгол Улсын авто замын сүлжээг хөгжүүлэх төсөл, хөтөлбөрүүдийг үр дүнтэй хэрэгжүүлж, авто замын чанар, ашиглалтын бэлэн байдлыг хангаж чадахуйц орчин үеийн шаардлага хангасан, олон улсын түвшинд хүрсэн салбарын чадавхи бүрдүүлэхэд оршино.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилт

Хөтөлбөрийн зорилгыг дараахь зорилтуудыг дэвшүүлснээр хэрэгжүүлнэ:

3.1. Авто замын салбарын үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, салбарын хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх;

3.2. Авто замын сүлжээний ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах;

3.3. Авто замын салбарын хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг дээшлүүлэх;

3.4. Авто замын салбарын байгууллагуудыг бэхжүүлэх.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үе шат

Хөтөлбөрийг 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ:

1 дүгээр үе шат (хөтөлбөрийн богино хугацааны зорилтыг шийдвэрлэх үе): 2012 оны 1 дүгээр сараас 2013 оны 6 дугаар сар хүртэл хэрэгжинэ. 2013 онд Засгийн газраас Хөтөлбөрийн богино хугацааны зорилтын биелэлтэд дүгнэлт өгнө;

2 дугаар үе шат (хөтөлбөрийн дунд хугацааны зорилтыг шийдвэрлэх үе): 2016 онд хөтөлбөрийн зорилго, зорилтыг бүрэн хэрэгжүүлсэн байна.

Тав. Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт

Хөтөлбөрийн нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах үүрэг бүхий Үндэсний зөвлөлийг байгуулна. Үндэсний зөвлөлийг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн ахалж, бүрэлдэхүүнд нь холбогдох яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, эрх бүхий албан тушаалтан, мэргэжлийн төрийн бус байгууллага, авто зам хэрэглэгчдийн төлөөллийг оруулна.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх орон тооны багийг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Авто замын газрын бүтцэд байгуулж ажиллуулна. Шаардлагатай тохиолдолд хөтөлбөрийн зорилтуудыг хангах чиг үүрэг бүхий ажлын хэсгийг холбогдох байгууллагуудын төлөөллийг оролцуулан байгуулж ажиллуулна.

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор Азийн хөгжлийн банк Чадавхи бэхжүүлэх техникийн туслалцаа (ЧБТТ)-ны төслийг хэрэгжүүлнэ. Чадавхи бэхжүүлэх техникийн туслалцаа (ЧБТТ)-ны хүрээнд олон улсын болон үндэсний зөвлөхүүд хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийг хангах нарийвчилсан төлөвлөгөө, гарын авлага боловсруулах, төлөвлөсөн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх чиглэлд дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

Зургаа. Хөтөлбөрийн санхүүжилт

“Авто замын салбарын чадавхийг бэхжүүлэх дунд хугацааны хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэхэд дараахь хөрөнгийн эх үүсвэрийг ашиглана:

- улс, орон нутгийн төсөв;
- авто замын сан;
- гадаад орон, олон улсын байгууллагын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл;
- дотоод, гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө оруулалт;
- хандив, тусламж;
- бусад.

Долоо. Хөтөлбөрийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

Хөтөлбөрт дэвшүүлсэн зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

Зорилт 1. Авто замын салбарын үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, салбарын хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх

7.1. Авто замын салбарын үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх

7.1.1. замын барилгын үндэсний үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг хоёр дахин нэмэгдүүлж, олон улсын тендэрт өрсөлдөх чадавхитай үндэсний замын барилгын компаниуд бий болгох;

7.1.2. үндэсний компаниудын бүртгэл, ангиллын шалгуур, бүртгэх журмыг боловсронгуй болгож, замын барилгын ажлын стандарт, шаардлагыг хангах үндэсний гүйцэтгэгч компаниудыг бий болгох;

7.1.3. замын барилгын үндэсний гүйцэтгэгч, зөвлөх компаниуд замын барилгын шинэ техник, дэвшилтэт технологийг импортлоход татварын бодлогоор дэмжих эрх зүйн орчин бүрдүүлэх;

7.1.4. замын барилгын үндэсний гүйцэтгэгч компаниудад урт хугацаатай, бага хүүтэй зээл олгох нөхцөл бүрдүүлэх, хөрөнгө, хүчээ нэгтгэж зээлжих боломжоо нэмэгдүүлэх, замын барилгын ажлын гүйцэтгэлийн баталгаа гаргаж хамтарч ажиллахыг дэмжих;

7.1.5. замын барилгын ажлын зураг төсөл зохиох, хяналт магадлагаа хийх тогтолцоог боловсронгуй болгож, зураг төслийн чанарыг сайжруулах, замын барилгын ажлын хяналтыг үндэсний зөвлөх компаниар гүйцэтгүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж олон улсын түвшинд хүргэх.

7.2. Салбарын хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх

7.2.1. авто замын салбарын зорилтыг шийдвэрлэхэд шаардагдах инженер, мэргэшсэн ажилчдын тоог тогтоож, сургалтын төлөвлөгөөг инженер, мэргэшсэн ажилчдын мэргэжлийн төрөл бүрээр боловсруулж хэрэгжүүлэх. Давтан сургалтад хамрагдах хүний тоог тогтоож төлөвлөх;

7.2.2. салбарын хөгжлийн дунд, урт хугацааны зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах инженер, мэргэшсэн ажилчдын хэрэгцээг үндэслэн их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвийн сургалтын төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг шинэчлэх, багшлах боловсон хүчнийг чадавхижуулах. Жил бүр 80-аас доошгүй инженер, 350-иас доошгүй мэргэшсэн ажилчин бэлтгэх чадавхи бүрдүүлэх;

7.2.3. давтан сургалтын хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсронгуй болгож чадварлаг багш, сургагч нарыг бэлтгэх. Жил бүр 150-иас доошгүй инженер техникийн ажилтан, мэргэжилтэй ажилчдыг мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамруулах;

7.2.4. сургалт зохион байгуулахад шаардлагатай сурах бичиг, техник, тоног төхөөрөмжөөр хангаж сургалтын дадлага хийх нөхцөлийг бүрдүүлэх арга хэмжээ авах.

Зорилт 2. Авто замын сүлжээний ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах

8.1. Авто замын засвар арчлалтын менежментийг боловсронгуй болгох

8.1.1. улсын болон нийслэл, орон нутгийн авто замын

засвар арчлалтын төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх, шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг шийдвэрлэх. Одоо ашиглагдаж байгаа авто замын дийлэнх хувь нь их засвар хийх хугацаа өнгөрч ашиглалтын бэлэн байдлыг хангахгүй болсон байдалд судалгаа хийж дунд болон их засвар хийх төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх. Улсын чанартай болон нийслэлийн хатуу хучилттай авто замд ээлжит болон их засварыг төлөвлөгөөний дагуу жил тутам хийж хэвшүүлэх;

8.1.2. замын засвар арчлалтын ажлын зардлын нормативыг тогтоож, ашиглалтын бэлэн байдал хангасан түвшнээр санхүүжүүлэх гэрээний аргыг нэвтрүүлэх. Зам, замын байгууламжид шаардлагатай урсгал засвар арчлалтын ажлыг хийж ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах 1 километрийн норматив зардлыг тогтоож, гүйцэтгэсэн ажлын нийт хэмжээгээр бус ажлын чанар, зам ашиглалтын бэлэн байдлыг шалгуур болгон санхүүжилт олгодог олон улсын туршлагыг нэвтрүүлэх;

8.1.3. замын засвар арчлалтын ажлыг Замын үндсэн хөрөнгийн менежментийн систем (ЗҮХМС)-д үндэслэн гүйцэтгэх. АХБ-ны дэмжлэгээр авто замын сүлжээний урт, онцлог, ашиглалтын түвшин зэргийг хамарсан “Мэдээллийн сан” байгуулж, энэхүү мэдээллийн санг ЗҮХМС-тэй уялдуулан засвар арчлалтын ажилд шаардлагатай хөрөнгийн хэмжээг тодорхойлж төлөвлөн ашиглалтыг сайжруулах;

8.1.4. “Авто замын сан”-гийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, зарцуулах эрх зүйн орчин, механизмыг боловсронгуй болгох. “Авто замын сан”-гийн эх үүсвэрийг бүрдүүлж байгаа эрх зүйн орчин, зарцуулах механизм тодорхойгүй оновчтой бус байгаа өнөөгийн байдлыг өөрчилж ЗҮХМС-д үндэслэн төлөвлөсөн урсгал засвар арчлалт болон ээлжит засварын ажлыг санхүүжүүлэх. Замын засвар арчлалтын ажлыг ЗҮХМС-д тулгуурлан санхүүжүүлж, шаардагдах хөрөнгийг 2016 онд 40-оос доошгүй тэрбум төгрөгт хүрэх;

8.1.5. хатуу хучилттай замын хэмжээ жил тутам нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан 100-200 км хатуу хучилттай авто зам тутамд зам хариуцагч байгууллагыг шинээр байгуулж, засвар арчлалтын ажлыг хариуцуулах;

8.1.6. зам хариуцагч компаниудын бүтэц, зохион байгуулалт, гэрээний харилцааг боловсронгуй болгож үүрэг хариуцлагыг тодорхой болгох;

8.1.7. нийслэлийн авто замын урсгал засварын ажлыг гүйцэтгэж байгаа одоогийн зохион байгуулалт, арга хэлбэрийг боловсронгуй болгох. Нийслэлийн авто замын арчлалтын ажлыг дүүргийн

тохижилт үйлчилгээний компаниуд, засварын ажлыг тендерт шалгарсан компаниуд гүйцэтгэж байгаа байдлыг өөрчилж засвар арчлалтын ажлыг байнга хариуцдаг тодорхой байгууллагатай болох.

8.2. Авто замын засвар арчлалтын ажлыг гүйцэтгэхэд төр, хувийн хэвшлийн өрсөлдөөнт оролцоог хангах

8.2.1. авто замын урсгал болон ээлжит засварын ажилд төр, хувийн хэвшлийн оролцоог зохистой хангах чиглэлээр судалгаа хийж, механизмыг бүрдүүлэх арга хэмжээ авах. Замын засвар арчлалтын өнөөгийн тогтолцоонд үнэлгээ хийж, олон улсын туршлага судлан Монгол орны нөхцөлд тохирсон оновчтой хувилбарыг боловсруулж, нэвтрүүлэх;

8.2.2. урсгал засвар арчлалтын ажлыг хувийн өмчийн компаниар гүйцэтгүүлснээр гарч болох давуу болон сул талыг судлан тодорхойлж хувийн хэвшлийн компанид улсын чанартай авто замын тодорхой чиглэлийг хариуцуулан урсгал засвар арчлалтын ажлыг гүйцэтгүүлж, үр дүнг тооцох;

8.2.3. замын ээлжит засварын ажлыг гүйцэтгэхэд төрийн болон хувийн өмчит компаниудын өрсөлдөөнт оролцоог хангах. Ээлжит засварын ажил гүйцэтгэх компанийг хүний нөөцийн чадавхи, тоног төхөөрөмжийн хангалт, ажил гүйцэтгэх чадвар, туршлагыг харгалзан сонгон шалгаруулдаг болох.

8.3. Авто замын даац хэтрэлтийг судалж зохицуулах арга замыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх

8.3.1. улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын даац хэтрүүлэн тээвэр хийх явдлыг таслан зогсоох арга хэмжээг хэрэгжүүлэх. Хатуу хучилттай замын гол цэгүүдэд даац хэмжих төхөөрөмж байрлуулан, стандартыг мөрдүүлэн замын даац хэтрүүлэх явдлыг шат дараатай бууруулж, цаашид таслан зогсоох;

8.3.2. авто замын даацыг нэмэгдүүлэх судалгаа, туршилт хийж, дүгнэлт гарган 2012 онд хүнд даацын авто машин ихээр зорчдог 2-оос доошгүй цэгийг сонгон даац хэмжих төхөөрөмж суурилуулж, замын хучилтад гарч байгаа өөрчлөлтийг судлан дүгнэлт гаргаж байх.

Зорилт 3. Авто замын салбарын хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг дээшлүүлэх

9.1. Замын барилгын ажлын хөрөнгө оруулалтыг нийгэм-эдийн засгийн ач холбогдол, үр өгөөжөөр нь эрэмбэлэн төлөвлөлт хийж

хэвшүүлэх. “Авто замын сүлжээг 2020 он хүртэл хөгжүүлэх” ерөнхий төлөвлөгөө, “Мянганы зам” төсөл, “Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого”, “Шинэ бүтээн байгуулалт” хөтөлбөр зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд авто замын талаар дэвшүүлсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх.

9.1.1. авто замын мастер төлөвлөгөөг бүс нутаг, уул уурхай, аялал жуулчлал, хөдөө аж ахуйн хөгжлийн бодлоготой уялдуулан шинэчлэх. Төрөөс баримталж байгаа бүс нутаг, уул уурхай, аялал жуулчлалын хөгжлийн бодлогод гарч байгаа өөрчлөлттэй уялдуулан Авто замын сүлжээг хөгжүүлэх мастер төлөвлөгөөг шинэчлэх;

9.1.2. төрөөс баримталж байгаа хөгжлийн бодлого, хэтийн төлөвлөгөөг үндэслэн салбарын хөрөнгө оруулалтын дунд хугацааны болон жилийн төлөвлөгөө боловсруулах.

9.2. Авто замын салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих

9.2.1. авто замын салбарт хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих эрх зүйн орчин, арга механизмыг бүрдүүлэх;

9.2.2. концессын гэрээ байгуулах, гэрээний гүйцэтгэлийг үнэлэх журмыг боловсронгуй болгох. Концессын хууль тогтоомжийг үндэслэн авто замын салбарт мөрдөх концессын гэрээний загвар, сонгон шалгаруулах журам, гэрээний гүйцэтгэлийг үнэлэх шалгуур боловсруулж хэрэгжүүлэх;

9.2.3. уул уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэх авто замын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг боловсруулах.

9.3. Худалдан авах үйл ажиллагаа, гүйцэтгэлийн удирдлагыг боловсронгуй болгох

9.3.1. худалдан авах үйл ажиллагааны баримт бичгийг боловсронгуй болгох. Худалдан авах үйл ажиллагаанд олон улсын байгууллагуудад түгээмэл хэрэглэдэг баримт бичгийг Монгол орны нөхцөлд тохируулан хэрэглэж, тендер шалгаруулах журмыг боловсронгуй болгох;

9.3.2. худалдан авах үйл ажиллагаанд салбарын онцлогийг тусган, мэргэжлийн байгууллагуудын оролцоог нэмэгдүүлж, шат дамжлага, оролцогч талуудыг цөөрүүлэх чиглэл баримтлах;

9.3.3. зураг төсөл боловсруулах, магадлагаа хийх ажилд хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээний дүрэм, журам боловсруулж мөрдөх;

9.3.4. замын барилгын ажлын гэрээнд чанарын баталгаа хангах асуудлыг тодорхой тусгаж хэрэгжүүлдэг олон улсын туршлагыг судалж нэвтрүүлэх;

9.3.5. замын барилгын ажлын болон зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх гэрээг олон улсын зөвлөх инженерүүдийн холбоо (ФИДИК)-ны гэрээний загварыг үндэслэн Монгол орны нөхцөлд тохируулан боловсруулж хэрэгжүүлэх;

9.3.6. замын зураг төсөл, барилга, засварын ажлын төсөвт өртгийг нэмэгдүүлж зохистой түвшинд хүргэх асуудлыг судалж хэрэгжүүлэх. Замын зураг төсөл, барилгын ажлын төсвийн норм, үнэлгээг зах зээлийн бодит үнэ ханштай уялдуулах;

9.3.7. замын барилга, засварын ажлын зөвлөх үйлчилгээний үнэлгээг (зардлыг) нэмэгдүүлэх замаар хяналтыг гүйцэтгэгчээс хараат бус байдлаар зохион байгуулах санхүүгийн тогтвортой эх үүсвэр бий болгох. Замын барилгын ажлын захиалагчийн хяналтын зардал замын барилгын төсөвт өртгийн шууд зардлын 4-өөс багагүй хувь болгон тогтоож, замын барилгын ажлын төсөвт өртөгт багтаан тусад нь төлөвлөж зарцуулдаг журмыг тогтоон мөрдүүлэх.

9.4. Авто замын салбарт судалгаа-шинжилгээний чадавхи бүрдүүлэх

9.4.1. авто замын салбарын эрдэм шинжилгээний хүрээлэн байгуулж, боловсон хүчин, лабораторийн болон шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах. Эрдэм шинжилгээ-судалгааны ажил явуулах, шинэ техник, технологи нэвтрүүлэх, хямд төсөр хийц, технологи, шинэ материал бий болгох ажил хоцрогдож байгаа дутагдлыг арилгах;

9.4.2. зам, замын байгууламжийн зураг төсөл, барилга, засварын ажилд дэвшилтэт техник, технологи, менежментийн олон улсын шилдэг туршлагыг нэвтрүүлэх.

Зорилт 4. Авто замын салбарын байгууллагуудыг бэхжүүлэх

10.1. Авто замын салбар хариуцсан төрийн байгууллагуудын зорилт, чиг үүрэг, үйл ажиллагааны эрх зүйн орчныг нь боловсронгуй болгож, чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь шаардлагатай хүний нөөц бүрдүүлж, чадавхийг дээшлүүлэх

10.1.1. төрийн байгууллагуудын чиг үүргийг шинэчлэн тодорхойлох;

Чадавхи бэхжүүлэх техникийн туслалцааны шугамаар салбарын төрийн байгууллагуудын чиг үүрэг, бүтэц болон шаардлагатай хүний нөөцийн чадавхийг тодорхойлох;

10.1.2. байгууллагын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

Шинээр тодорхойлсон чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөц, бүтэц, зохион байгуулалтын чадавхи бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн байгууллагын хөгжлийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх. Хөгжлийн төлөвлөгөө нь менежментийн тогтвортой бүтэц, бие дааж шийдвэр гаргах эрх мэдэл, үйл ажиллагааны нээлттэй, ил тод байдал, хариуцан тайлагнах зарчмыг хангахад чиглэгдэнэ;

10.1.3. авто замын сүлжээний болон хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөө боловсруулах, худалдан авах үйл ажиллагааг зохион байгуулах, гэрээний хэрэгжилтийг хангуулан санхүүжүүлэх, ЗҮХМС-д тулгуурласан зам, замын байгууламжийн ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах талаархи авто замын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын эрх үүргийг тодорхой болгож, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх;_

10.1.4. зам, замын байгууламжийн ашиглалт, засвар арчлалтын ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих бүсийн салбар нэгж байгуулах асуудлыг судлах;

Олон улсын болон улсын чанартай авто замын ашиглалт, засвар арчлалтын ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих үйл ажиллагааны төвлөрлийг сааруулж, бүтцийг боловсронгуй болгох;

10.1.5. салбарын төрийн байгууллагуудын шинэчилсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хүний нөөцийн чадавхийг тодорхойлж, мэргэшүүлэх, давтан сургах төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх;

Салбар хариуцсан төрийн байгууллагын чадавхийг бэхжүүлэх хүний нөөцийн сургалтын төлөвлөгөөг 2012 онд багтаан боловсруулж хэрэгжүүлэх, өндөр хөгжилтэй орнуудын их, дээд сургуулийн магистрын болон сертификатын сургалтад хамруулах.

10.2. Үр дүнд суурилсан менежментийг боловсронгуй болгох

10.2.1. салбарын төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагаанд мөрдөж байгаа үр дүнд суурилсан менежментийг боловсронгуй болгож, ажил үүргийн гүйцэтгэлийн түвшин, үнэлэх шалгуурыг тодорхой болгох;

10.2.2. байгууллагын зорилтын хэрэгжилтийг үр дүнд тулгуурлан үнэлэх

-дунд хугацааны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл, үр дүн;

-жилийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл, үр дүн (объект, гүйцэтгэгч бүрээр);

-авто замын ашиглалтын бэлэн байдлын түвшин;

-үр дүнгийн гэрээний биелэлт гм.

10.2.3. үр дүнг шалгуур болгон үнэлэх журам боловсруулах.

10.3. Салбарын үйл ажиллагаанд мэргэжлийн төрийн бус байгууллага (МТББ)-ын оролцоог нэмэгдүүлэх

10.3.1. салбарын МТББ-ын чадавхийг бэхжүүлэх, салбарын үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцоход нь дэмжлэг үзүүлэх;

10.3.2. техникийн туслалцааны хүрээнд МТББ-ыг салбарын үйл ажиллагаанд оролцуулах чиглэл, арга хэлбэрийг судлан тодорхойлох;

10.3.3. төрийн зарим чиг үүргийг мэргэжлийн төрийн бус байгууллагад шилжүүлэх;

Төрийн байгууллага болон мэргэжлийн төрийн бус байгууллагын хамтын ажиллагааг өргөжүүлж салбарын үйл ажиллагаанд оролцуулах эрх зүйн орчин бүрдүүлэх.

10.4. “Авто замын зөвлөл”-ийг шинэчлэн байгуулах

“Авто замын зөвлөл”-ийн эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгон, шинэчлэн зохион байгуулах. Замын зөвлөлийн үйл ажиллагаанд зам хэрэглэгчдийн оролцоог хангах.

10.4.1. “Замын зөвлөл”-ийн эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, бүтэц, бүрэлдэхүүнийг шинэчлэх;

Төр, хувийн хэвшил, иргэний нийгмийн төлөөлөл бүхий “Авто замын зөвлөл”-ийг 2012 онд шинэчлэн байгуулах;

10.4.2. “Авто замын зөвлөл” нь хөрөнгө оруулалтыг төлөвлөх, шийдвэр гаргахад санал гаргах, замын барилга, засвар арчлалтын ажилд хяналт тавих, салбарын ажлын үр дүнг олон нийтэд таниулах, зам хэрэглэгчийн саналыг судалж салбарын бодлогод тусгуулах хэлбэрээр төрийн байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх.

10.5. Авто замын салбарын мэдээллийн системийг сайжруулах

Салбарын мэдээллийн системийг шинэчлэх хөтөлбөрийг боловсруулж 2013 оноос Авто замын газар, Нийслэлийн авто замын газарт хэрэгжүүлнэ.

10.5.1. мэдээллийн системийг шинэчлэн сайжруулахад шаардлагатай чадавхи бүрдүүлэх. Мэдээллийн системийг шинэчлэхэд шаардлагатай программ хангамж, тоног төхөөрөмж, хүний нөөц, санхүүгийн хэрэгцээг тодорхойлох. Мэдээллийн систем нь дараахь мэдээллийг агуулна:

- улсын чанартай авто замын өгөгдлийн бааз;
- авто замын сүлжээг хөгжүүлэх дунд болон урт хугацааны төлөвлөгөө;
- худалдан авах үйл ажиллагааны талаархи мэдээлэл;
- төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн талаархи мэдээлэл;
- АЗГ, НАЗГ, Замын зөвлөлийн үйл ажиллагааны тайлан;
- гүйцэтгэгч болон зөвлөх компаниудын мэдээлэл;
- замын ашиглалтын бэлэн байдал;
- зам хэрэглэгчийн үнэлгээ гэх мэт.

10.6. Орон нутгийн замыг хөгжүүлэх асуудлаар орон нутгийн засаг захиргааны байгууллагыг мэргэжлийн удирдлагаар хангаж, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх

10.6.1. аймаг бүр орон нутгийн авто замын сүлжээг тогтоож батлах, мэдээллийн сан бий болгох, авто замын сүлжээг хөгжүүлэх дунд хугацааны болон жилийн төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг мэргэжлийн удирдлагаар хангаж, арга зүйн дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх.

Найм. Хөтөлбөрийн үр дүн, шалгуур үзүүлэлт

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнг зорилт тус бүрээр дараахь шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үнэлнэ:

11.1. Хөтөлбөрийн гол үр дүн, шалгуур үзүүлэлт

Стратегийн зорилт	Хөтөлбөрийн үр дүн, шалгуур үзүүлэлт	
	2011-2013	2013-2016
1. Авто замын салбарын үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх.	Замын барилгын ажлын үндэсний гүйцэтгэгч компаниудын хүчин чадлыг 60-аас доошгүй хувиар нэмэгдүүлнэ.	Замын барилгын ажлын үндэсний гүйцэтгэгч компаниудын хүчин чадлыг хоёр дахин нэмэгдүүлж, дотоодод хийгдэх замын барилгын ажлыг бүрэн хийх чадвартай болно.
	Жил тутам авто замын инженер, техникч мэргэжлээр 80-аас доошгүй хүнийг дотооддоо бэлтгэх, 350-иас доошгүй мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэнэ.	Жилд тутам 100-гаас доошгүй авто замын инженер, техникч шинээр бэлтгэнэ.
	Авто замын салбарт 700 инженер, 6300 мэргэжилтэй ажилчид ажиллана.	Авто замын салбарт 1000 инженер, 8000 мэргэжилтэй ажилчид ажиллана.
	2-оос доошгүй үндэсний гүйцэтгэгч компани гадаадын томоохон компаниудтай олон улсын тендерт өрсөлдөх чадвартай болсон байна.	4-өөс доошгүй үндэсний гүйцэтгэгч компани гадаадын томоохон компаниудтай олон улсын тендерт өрсөлдөх чадвартай болсон байна.
		Үндэсний 5 гүйцэтгэгч болон зөвлөх компани олон улсын стандарт (ISO) хангасан сертификаттай болсон байна.
2. Авто замын сүлжээний ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах.	“Замын сан”-г тогтвортой эх үүсвэрээр хангах, зарцуулах эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ.	Хатуу хучилттай замын дийлэнх нь ашиглалтын бэлэн байдлыг бүрэн хангасан байна.
	Ашиглалтын бэлэн байдлыг бүрэн хангасан хатуу хучилттай замыг хоёр дахин нэмэгдүүлнэ.	
	Замын засвар арчлалтын ажилд зарцуулах хөрөнгийг 20-иос доошгүй тэрбум төгрөгт хүргэсэн байна.	Засвар арчлалтын ажлын норматив зардалд үндэслэн шаардагдах хөрөнгийг бүрэн санхүүжүүлдэг болно (40-өөс доошгүй тэрбум төгрөгт хүргэх).

	ЗҮХМС-д үндэслэн жилд 200-гаас доошгүй км замд ээлжит засварын ажлын хийнэ.	ЗҮХМС-д үндэслэн тухайн жилд хийх ёстой ээлжит засварын ажлын 90 хувийг гүйцэтгэдэг болно.
	Норматив зардлыг шинэчлэн тогтоож ажлын үр дүнгээр (ашиглалтын бэлэн байдлын түвшингээр) санхүүжүүлж эхэлнэ.	Авто замын засвар арчлалтын ажлыг үр дүнд (ашиглалтын бэлэн байдлын түвшин) суурилсан гэрээгээр гүйцэтгүүлнэ.
	Зам хариуцагч байгууллагуудын тоог нэмэгдүүлнэ.	200 км хатуу хучилттай авто зам тутамд зам хариуцагч байгууллага, хэсгүүдийг бий болгож, засвар арчлалтын ажлыг хариуцуулна.
	Засвар арчлалтын ажлыг гүйцэтгэхэд хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлж, өрсөлдөөнийг бий болгоно.	
	4-өөс доошгүй цэгт даац хэмжигч төхөөрөмж суурилуулж, тээврийн хэрэгслийн даацад хяналт тавина.	Даац хэтрүүлэн тээвэрлэлт хийдэг асуудлыг бүрэн зогсооно.
3. Салбарын хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг дээшлүүлэх.	Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан замын барилгын ажлыг хугацаанд нь гүйцэтгэхэд шаардлагатай удирдлага, зохион байгуулалтын механизм төлөвшүүлнэ.	Тухайн жилийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан замын барилгын ажлыг хугацаанд нь чанартай, бүрэн гүйцэтгүүлж хэвшүүлнэ.
	Томоохон төслүүдэд замын барилгын ажилд чанарын баталгааг хангах төлөвлөгөө гаргуулж ажиллана.	Замын барилгын нийт ажилд чанарын баталгааг хангах төлөвлөгөө гаргуулж ажиллана.
	Томоохон төслүүдэд замын барилгын хяналтыг зөвлөх үйлчилгээний бие даасан компаниар гүйцэтгүүлнэ	Замын барилгын нийт ажлын хяналтыг зөвлөх үйлчилгээний бие даасан компаниар гүйцэтгүүлнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2011 оны 10 дугаар
сарын 19-ний өдөр

Дугаар 297

Улаанбаатар
хот

Жагсаалт шинэчлэн батлах тухай

Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийн 13.1.11, 13.2, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38.1.6, 38.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар болон Гаалийн татвараас чөлөөлөгдөх хийн түлш, хийн түлшний сав, тоног төхөөрөмж, тусгай зориулалтын машин, техник хэрэгсэл, тоноглолын жагсаалтыг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Жагсаалт батлах тухай” Засгийн газрын 2004 оны 7 дугаар сарын 14-ний өдрийн 155 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАТБОЛД

**ЭРДЭС БАЯЛАГ, ЭРЧИМ
ХҮЧНИЙ САЙД**

Д.ЗОРИГТ

Засгийн газрын 2011 оны 297 дугаар
тогтоолын хавсралт

ХИЙН ТҮЛШ, ХИЙН ТҮЛШНИЙ САВ, ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ, ТУСГАЙ ЗОРИУЛАЛТЫН МАШИН, ТЕХНИК ХЭРЭГСЭЛ, ТОНОГЛОЛЫН ЖАГСААЛТ

№	Код	Барааны нэр, төрөл
А.Хийн түлш		
1	2705.00.00	Нийлэг хий /Synthetic gas – SG/
2	2711.11.00	Шингэрүүлсэн байгалийн хий: метан /Liquefied natural gas–LNG/
3	2711.12.00	Шингэрүүлсэн пропан: пропан, бутаны холимог (пропаны агууламж > бутаны агууламж) /Liquefied petroleum gas–LPG/
4	2711.13.00	Шингэрүүлсэн бутан: пропан, бутаны холимог(пропаны агууламж < бутаны агууламж) /Liquefied petroleum gas–LPG/

5	2711.21.00	Хийн байдалтай байгалийн хий:метан /Natural gas – NG/
6	2909.19.00	Диметилийн эфир /Di methyl ether-DME/
Б. Хийн түлшний хангамж, хэрэглээний сав,тоног төхөөрөмж, тусгай зориулалтын машин, техник хэрэгсэл, тоноглол		
7	3917.31.00	Хуванцар уян хоолой: Хийн түлш дамжуулах уян хоолой; хүчилтөрөгчөөр даралт өгөх хоолой; автоцистерн болон вагон-цистернээс хийг буулгах, ачих зориулалтын цагирган хоолой
8	40.09	Хаймар хоолой: Хийн түлш дамжуулах уян хоолой; хүчилтөрөгчөөр даралт өгөх хоолой; автоцистерн болон вагон-цистернээс хийг буулгах, ачих зориулалтын цагирган хоолой
9	4016.99.00	Хийн баллоны хамгаалалтын уян бүслүүр
10	7304.11.00	Хийгээр хангах, хий гадагшлуулах холболтын төмөр буюу ган хоолой, криоген хоолой
11	73.07	Хийн хоолой, резервуарын зориулалттай дэрвэн /фланц;/ хийн шугам хоолойн шилжүүлэгч ган холбоос, тахир холбоос, хийн хоолойн ган холбогч
12	7308.90.00	Галын аюулаас хамгаалах хана: Хийн тоног төхөөрөмжийн бэхэлгээний хэрэгсэл, хамгаалах тусгаарлах самбар, анкер боолт
13	7309.00.00	Усан шалгалтын ган сав: бойлерийг усаар хангах ган резервуар
14	7311.00.00	Хий хадгалах сав, резервуар, баллон, танк (хамтдаа нийлүүлэгдсэн тоног хэрэгсэл орно)
15	7318.15.00	Боолт /хийн тоног төхөөрөмжийн/
16	7318.16.00	Эрэг / хийн тоног төхөөрөмжийн/
17	7321.11.00	Хийн түлшээр ажилладаг ахуйн зориулалтын зуух, ус халаагч төхөөрөмж
18	7321.81.00	Хийн түлшээр ажилладаг ахуйн зориулалттай хатаах төхөөрөмж, халаагуур
19	7321.90.00	Хийн түлшээр ажилладаг зуух, шарах шүүгээ, түүний ширэм, ширэмний тор
20	7326.90.00	Хий дамжуулах хоолой болон хадгалах савны тулгуур: газардуулгын нуман ган холбоос, хий хамгаалах таг
21	7411.10.00	Зэс хоолой, зэс сифон хоолой /хий дамжуулах/
22	7411.21.00	Хийн баллоныг холбох гуулин хоолой
23	7412.10.00	Зэс цагирган холбогч: газардуулгын нуман зэс холбоос /хий дамжуулах хоолойн/
24	7608.10.00	Хөнгөн цагаанаар хийсэн утааны яндан хоолой
25	7616.99.00	Хийн баллоны бэхэлгээний хөнгөн цагаан гинж

26	83.07	Үндсэн материалаар хийсэн уян хоолой: Хийн түлш дамжуулах уян хоолой; даралт өгөх хоолой; автоцистерн болон вагон-цистернээс хийг буулгах, ачих зориулалтын цагирган хоолой, хий цэнэглэх станцын цахилгаан шугам хамгаалах бүрхэвч хоолой
27	8403.10.00	Дулааны болон үйлдвэрлэлийн халаалтын зориулалттай хийн түлшээр ажилладаг ус халаах бойлер
28	8405.10.00	Хийн түлшний генератор
29	8409.91.00	Автотээврийн хэрэгслийн хий холигч төхөөрөмж
30	8411.81.00	Хийн түлшний турбин /хүчин чадал нь 5000 кВт-аас ихгүй/
31	8411.82.00	Хийн түлшний турбин /хүчин чадал нь 5000 кВт-аас их/
32	8413.11.00	Автомашиныг хийн түлшээр цэнэглэх төхөөрөмж
33	8413.19.00	Баллонд хий савлах, хийгээр цэнэглэх насос; баллоныг хийгээр цэнэглэх тоног төхөөрөмж /баллоны цэнэглэлийг шалгах эргэх дүүжин маягийн төхөөрөмжийн хамт/
34	8413.81.00	Хийн түлшний насос
35	8413.82.00	Вагон-цистерн, автоцистерн, баллоноос шингэрүүлсэн хий юүлэх төхөөрөмж
36	8413.91.00	Автоцистернийг хийн түлшээр цэнэглэх хошуу; хийн түлшний насосны эд анги; конденсат цуглуулагч; конденсат зайлуулагч; түгээгүүрийн цэнэглэх хоолойн аюулгүйн холбогч; ахуйн зориулалттай баллон цэнэглэх хошуу
37	8414.10.00	Вакуум насос, хий сорох төхөөрөмж
38	8414.40.00	Хийн түлшний болон агаарын, дугуйт шасси дээр суурилуулсан компрессор
39	8414.51.00	Хий ашигладаг барилга байгууламжийн салхилуур /125 Вт-аас ихгүй хүчин чадалтай/
40	8414.59.00	Хий ашигладаг барилга байгууламжийн салхилуур /125 Вт буюу түүнээс дээш хүчин чадалтай/
41	8414.80.00	Агаар нөөцлөгч
42	8416.20.00	Усны бойлерыг халаах зориулалтын хийн түлш шатаагч хэсэг
43	8418.29.00	Хийн түлшээр ажилладаг ахуйн зориулалттай хөргөгч
44	8418.69.00	Хийн дээж хадгалах хөргөгч
45	8419.39.00	Хийн баллоны будгийн хатаалгын камер
46	8419.60.00	Хийг шингэрүүлэх машин, төхөөрөмж
47	8419.89.00	Хий ууршуулагч
48	8419.90.00	Ууршуулагчийн мембран

49	8421.29.00	Тос, ус тусгаарлагч
50	8421.39.00	Хий шүүх цэвэрлэх төхөөрөмж
51	8421.99.00	Хий шүүх төхөөрөмжийн шүүлтүүр
52	8422.20.00	Хийн баллоныг уураар угаах, цэвэрлэх, хатаах, хийгүйжүүлэх төхөөрөмж
53	8423.82.00	Баллоныг хийгээр дүүргэсний дараа жинлэх ба хэмжээг зохицуулагч автомат төхөөрөмж
54	8423.89.00	Автоцистерн жинлэх төхөөрөмж /авто пүү/
55	8424.20.00	Хийн баллон будах шугам, камер
56	8424.89.00	Галыг автоматаар унтраах бороожуулагч
57	8425.49.00	Вагон-цистернээс хийн түлшийг буулгах, ачих дамжуурга, түүний тоноглол
58	8426.19.00	Баллон зөөх кран
59	84.27	Баллонтой хий зөөх үйлдвэрийн зориулалттай авто-ачигч, авто-тэргэнцэр
60	8428.33.00	Хийн баллон зөөвөрлөх туузан конвейер
61	8428.39.00	Гинжит зөөвөрлөгч
62	8468.20.00	Хийн түлшээр ажилладаг гагнуурын аппарат
63	8472.90.00	Баллонтой хийн түлшинд баталгаажуулалтын тэмдэг тавих төхөөрөмж
64	8479.89.00	Хийн түлш хуваарилах төхөөрөмж; хийн тоног төхөөрөмжийг засварлах, суурилуулах, тохируулга хийх тусгай зориулалтын багаж хэрэгсэл
65	84.81	Хийн автоцистерн, резервуар, баллон зэрэг савны зориулалттай хавхлага, хаалт, даралт сааруулагч хавхлага; хийн хавхлагуудыг хаах зориулалттай хяналтын товчлууран самбар; хавхлага шилжүүлэх төхөөрөмж
66	8484.10.00	Металл жийргэвч
67	8484.20.00	Тоног төхөөрөмжийг холбох, угсрах зориулалтын механик жийргэвч
68	8502.39.00	Хийн түлшээр ажиллах цахилгаан үүсгүүр
69	8523.40.00	Технологийн хяналтын программ хангамж бүхий компакт диск
70	8531.80.00	Хийн алдагдлыг мэдээлэх ахуйн зориулалтын дохиоллын аппарат, дохиоллын гэрэл; шингэрүүлсэн хийн тэсрэх найрлагын хэмжээг автоматаар мэдээлэх дохиоллын багаж
71	8606.10.00	Хийн түлш тээвэрлэх вагон-цистерн
72	8609.00.00	Хийн түлш тээвэрлэх чингэлэг-цистерн

73	8704.21.00	Баллонтой болон чингэлэгт хий тээвэрлэх тусгай зориулалтын ачааны машин /бүх жин □ 5 тонн, дизель хөдөлгүүртэй/
74	8704.31.00	Баллонтой болон чингэлэгт хий тээвэрлэх тусгай зориулалтын ачааны машин /бүх жин □ 5 тонн, бензин хөдөлгүүртэй/
75	8704.90.00	Баллонтой болон чингэлэгт хий тээвэрлэх тусгай зориулалтын ачааны машин /хийн түлшээр ажилладаг хөдөлгүүртэй/
76	8704.90.00	Хийн түлш тээвэрлэх, цэнэглэх автоцистерн /5 тонн < бүх жин □ 20 тонн/
77	8708.99.00	Автомашинд суурилуулах хийн түлшний баллон, дамжуулах хоолой, холигч, даралт тохируулагч, хөдөлгүүрийн удирдлага, түлшний төрлийг шилжүүлэх товчлуур, хий хуваарилалтыг хянах төрөөрөмж
78	8716.31.00	Цистерн-чиргүүл, хагас чиргүүл
79	9024.10.00	Баллоны даралт тэсвэржилтийг шалгах төхөөрөмж
80	90.25	Термометр
81	9026.10.00	Шингэрүүлсэн хийн түвшин, урсгал хэмжих багаж
82	9026.20.00	Манометр /хийн даралт хэмжих багаж/
83	9026.80.00	Хийн түвшин, урсгал хэмжих багаж
84	9026.90.00	Хийн шугам хоолойн хяналтын шил; хийн даралт хэмжигчийн суурь
85	9027.10.00	Хий шинжлэх багаж, хий мэдрэгч, хийн нягтыг тодорхойлох хэмжих багаж
86	9027.20.00	Хроматографын багаж
87	9027.80.00	Хийн шугам хоолойн болон баллоны гэмтэл, битүүмжлэл, хийн алдагдлыг тодорхойлох багаж
88	9027.90.00	Хий шинжлэх багажийн шүүлтүүр; хийн дээж бэлтгэгч
89	9028.10.00	Хийн тоолуур; хийн зарцуулалтын индикатор
90	9028.90.00	Хийн тоолуурын холбогч
91	9032.10.00	Термостат /дулаан хянах, тохируулах багаж/
92	9032.20.00	Маностат /даралт хянах, тохируулах багаж/
93	9032.81.00	Хийн урсгал тохируулагч
94	9032.89.00	Электрон удирдлагатай систем
95	9405.50.00	Хийн түлшээр ажилладаг дэнлүү
В. Хийн хайгуул, олборлолтын техник, төхөөрөмж, хэрэгсэл /gas exploration, gas production, coring rigs and ancillary equipment/		
96	8431.43.00	Дээжийн баррель /Core barrels/

97	8421.39.00	Ангижруулагч канистр /Desorption canisters/
98	8419.89.00	Температур хэмжигч ванн /Temperature baths/
99	8431.43.00	Хийн дээж авах багаж /Gas sampling equipment/
100	9026.20.00	Өрмийн хошуу шалгагч багаж /Drill stem testing equipment/
101	8431.43.00	Дээж авах тусгай хэсгүүд /Specialty coring bits/
102	9027.80.00	Каротажийн судалгааны багаж /Wire line logging tools/
103	9015.80.00	Акустик дүрс буулгагч /Acoustic scanners/
104	7304.22.00 7304.23.00 7305.20.00 7306.21.00	Дээж авах өрмийн штанг -PQ, HQ /Coring rods PQ, HQ/
105	8479.89.00	Цоонгийн доод хэсгийн багаж /Down hole equipment/
106	8421.39.00	Каротажийн судалгаа хийхэд ашиглагддаг геофизикийн төхөөрөмж олсоор гүйлгэгч багаж /Wire line stripper/
107	8431.43.00	Нээлттэй өрмийн штанг ба хэсгүүд /Open hole rods and bits/
108	8431.43.00	Тэнцвэржүүлэгчид ба өрмийн амсар /Stabilizers and drill collars/
109	8481.80.00	Нөөцийн хавхлага, цоонгийн тэсрэлтээс хамгаалагч /Stabbing valves, Kelly cock/
110	8481.30.00	Үл буцагч хавхлага /Non return valve/
111	8479.89.00	Гэнэтийн их хэмжээний хий цоонгоос гарах үед тэсрэлтээс сэргийлэх хамгаалагч /Annular bag blow out preventer/
112	8481.10.00	Хувиргагч, чиглэл өөрчлөгч /Diverters/
113	8479.89.00	Сэгсрэгч шигшүүр /Shaker and demander/
114	8413.50.00	2 талт, 3 талт насос /Duplex and triplex pumps/
115	7304.24.00 7304.29.00 7305.20.00 7306.21.00 7306.29.00	Хайрцаглагч / Casing/
116	8430.49.00	Үйлдвэрлэлийн өрөм /Production rigs/
117	8479.89.00	Цоонгийн толгой /Well head /
118	7304.11.00 7304.19.00 7305.11.00 7305.12.00 7305.19.00 7306.11.00 7306.19.00	Цоонгийн дамжуулах хоолой /Well pipelines/

119	8419.89.00	Ууршуулах хэсгийн шугам татах /Lining for evaporation plants/
120	9027.80.00	Усны дээж авах багаж /Water sampling equipment/
121	9026.20.00	Өрмийн хошуу туршигч багаж /Drill stem testing equipment/
122	9015.80.00	"Веллдог"-ийн төхөөрөмж /Well dog equipment/
123	7304.22.00 7304.23.00 7304.29.00 7305.20.00 7306.21.00 7306.29.00	Үйлдвэрлэлийн турба /Production tubing/
124	7304.22.00 7304.23.00 7304.29.00 7305.20.00 7306.21.00 7306.29.00	Үйлдвэрлэлийн хайрцаг /Production casing/
125	8431.50.00	Газрын гүний насос /Sub surface pump/
126	8430.49.00	Газрын гүнд өрөмдлөгийг өргөсрөх багаж /Under-reaming equipment/
127	85.01	Генератор-хөдөлгүүр / Generators/
128	8479.89.00	Нүүрсний давхаргын метан хийн тэсрэлтээс хамгаалагч /Coal bed methane blow out preventers/
129	8430.69.00	Өрмийн өндөрсгөсөн платформ /Elevated rig platform/
130	8479.89.00	Кооми 3-5000 писай /Koomey 3-5000 psi/
131	7307.99.00	Хаалт /Choke/
132	8481.80.00	Хий шатаах шугам /Flare lines, Hammer unions est./
133	8479.90.00	Тэсрэлтээс сэргийлэгч дамар /Blow out preventer -BOP spool/
134	8479.89.00	Өргөн цоонгийн толгой /Broaden well head/
135	8481.80.00	Цоонгийн нүхийг цементэлж хайрцаглахад ашиглагддаг бөглөө /Bump plugs/
136	8479.10.00	Цементлэх хэсэг /Cementing unit/
137	9026.80.00	Туршилтын насос ба хэмжигч багаж /Test pump and gauges/
138	8430.41.00	Өөрчлөн засах өрөм /Work over rigs/
139	8430.49.00	Хагарал эрчимжүүлэх, дэмжих, нэмэгдүүлэх / Fracture stimulation equipment/
140	8421.29.00	Даралтын аргаар шүүгч багаж /Reverse osmosis equipment/

141	8421.19.00	Тусгаарлагчид /Separators/
142	8413.50.00	Шавран насос /Mud pump/
143	85.02	Генераторын систем /Gen sets/
144	90.15	Гидрогеологийн судалгааны багаж /Hydro geological studies equipment/
145	8414.80.00	Компрессор /Compressors /
146	8414.40.00	Компрессор -дугуйт эд ангид суурилуулсан /Compressors-when mounted on a wheeled chassis/
147	8481.80.00	Ус дамжуулах хоолойн хавхлага ба хэсгүүд /Flow-valves and checks/
148	8421.29.00	Хий дамжуулах хоолойгоор ирж байгаа их хэмжээний хийг хадгалах хэсэг /Slug catchers /

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2011 оны 12 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 04

Улаанбаатар
хот

Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн зарим заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 15.00 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн орлогч дарга Н.Жанцан даргалж, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн Ж.Амарсанаа, Д.Наранчимэг /илтгэгч/, Ц.Сарантуяа, Д.Мөнхгэрэл нарын бүрэлдэхүүнтэй, хуралдааны нарийн бичгийн даргаар Н.Болортунгалагийг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн Н.Ариунболд, Улсын Их Хурлын итгэмжилсэн төлөөлөгч, С.Эрдэнэ нар оролцов.

Хуралдаанаар Улсын Их Хурлаас 2007 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэг, 3 дугаар зүйлийн 3.1.5 дахь заалт, 3.2 дахь хэсэг, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5 дахь заалт,

4.2 дэх хэсэг, 4.3.11 дэх заалт, 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсгийн зарим заалт Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар 5/-д “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй;”, мөн зүйлийн 6/-д “эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй. ...” гэж заасныг тус тус зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэв.

Нийслэлийн Баянгол дүүргийн 15 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Н.Ариунболд 2011 оны 9 дүгээр сарын 28-ны өдөр Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан мэдээлэлдээ:

“...1. 2007 оны Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1.1-д зааснаар уг хууль нь зарим албан татварын тухай хууль, Нийгмийн даатгалын тухай хуульд заасан албан татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэл, мөн түүнчлэн хариуцлага /эрүү, иргэн, захиргааны/-аас чөлөөлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулах зорилготой юм байна. Ийнхүү уг хуулиар Нийгмийн даатгалын тухай хуульд заасан нийгмийн даатгалын шимтгэл, түүнчлэн нийгмийн даатгалын шимтгэл хугацаандаа төлөгдөөгүйн улмаас тооцох алдангийг /иргэний хариуцлага/ тус тус чөлөөлөхөөр заасан нь нийгмийн даатгалд даатгуулагч иргэний Үндсэн хуулиар баталгаажсан эрхэд ноцтой хохирол учруулсан байна.

Монгол Улсын аливаа иргэний Үндсэн хуулиар баталгаажсан “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах” эрхээ хэрэгжүүлэх гол үндэслэл нь нийгмийн даатгалын тодорхой сангуудад тухайн иргэн буюу ажилтан даатгагдсанаар буюу мөнгөн хөрөнгө төвлөрүүлснээр үүсдэг. Нийгмийн даатгалын санд төвлөрүүлж байгаа энэхүү мөнгөн хөрөнгийг Нийгмийн даатгалын тухай хуульд “нийгмийн даатгалын шимтгэл” гэж томъёолдог. Өөрөөр хэлбэл нийгмийн даатгалын шимтгэлээр бүрдсэн нийгмийн даатгалын сан нь иргэн буюу ажилтны дээр дурдсан Үндсэн хуульд заасан эрхийн баталгаа болдог.

Ийнхүү Үндсэн хуулиар баталгаажсан эрхээ эдлэх үүднээс даатгуулагч иргэн нь нийгмийн даатгалын сангуудад төвлөрүүлж буй /тодорхой тохиолдолд өөрийн нэр дээр/ нийгмийн даатгалын шимтгэлээ ажил хөдөлмөр эрхэлж байгаа тохиолдолд хөдөлмөрийн хөлсний 10 хувиар тооцон өөрөө, 10 хувиар тооцон ажил олгогчоор төвлөрүүлдэг билээ. Үүнээс үзэхэд ажилтан буюу иргэний нэрийн өмнөөс тэдгээрийн нэр дээр болон нийтлэг байдлаар даатгалын санд зохих нийгмийн даатгалын шимтгэлийг хуульд заасан хэмжээгээр буюу ажилтны цалингийн 10 хувиар төвлөрүүлэх нь ажил олгогчоос ажилтан буюу иргэний өмнө /өрийн өмнө бус/ хүлээсэн үүрэг байна.

Гэтэл 2007 оны Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хууль...-иар иргэн буюу ажилтны нэрийн өмнөөс ажил олгогчийн нийгмийн даатгалын санд төвлөрүүлэх үүргээс төр чөлөөлсөн нь тэтгэврийн нэрийн данстай иргэн буюу ажилтан бүрийн, бусад тохиолдолд сангийн хуримтлалыг үүсгэсэн нийт иргэн буюу ажилтны “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах, эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах” Үндсэн хуулиар баталгаажсан эрхийг зөрчжээ.

Иргэн буюу ажилтны нэрийн өмнөөс төр хууль гаргах замаар ажил олгогчийг нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх үүргээс чөлөөлснөөс шалтгаалж иргэн буюу ажилтны тэтгэврийн нэрийн данс, түүнчлэн нийгмийн даатгалын санд чөлөөлөгдсөн хөрөнгийн хэмжээгээр хоосон орон зай үлдэж байгаа бөгөөд энэхүү хөрөнгийг төр нөхөн төлөх үүрэг хүлээгээгүй байна.

2. Нийгмийн даатгалын хуульд зааснаар нийгмийн даатгал нь “тэтгэврийн”, “тэтгэмжийн”, “эрүүл мэндийн”, “үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний”, “ажилгүйдлийн” гэсэн даатгалын төрөлтэй байдаг. Эдгээрээс “үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал”-ыг ажил олгогч бүрнээ төлөх үүрэгтэй байтал нийгмийн даатгалын шимтгэл гэсэн ерөнхий томъёоллын дор үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын шимтгэл чөлөөлөгдөж байгаагийн улмаас уг санг бүрдүүлдэг, нийгмийн нийт даатгуулагчдын эрх ашигт нийцэхгүй байна. Нэгэнт “үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал”-ын шимтгэл төлөгдөөгүй тул төлөх ёстой байсан иргэн буюу ажилтан тухайн сангаас даатгалын тохиолдол болсон үед мөнгөн хөрөнгө буюу даатгалын эргэн төлбөр шаардах эрхгүй болж байна. Хэрэв шаардан авах эрхтэй гэж үзэхэд энэ нь бусад “үйлдвэрийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгал”-ын шимтгэл төлж уг санг бүрдүүлдэг нийт даатгуулагч иргэн буюу ажилтны эрх ашигт нийцэхгүй байна.

Тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны тухай хуульд зааснаар 1960 оноос хойш төрсөн иргэн буюу ажилтан нь тэтгэврийн даатгалын санд өөрийн нэр дээр тэтгэврийн данстай бөгөөд тухайн нь дансанд нь өөрийнх нь болон ажил олгогчоос төлсөн мөнгөн хөрөнгө тэтгэврийн даатгал болон хуримтлагдах болсон. Гэтэл нийгмийн даатгалын буюу тэтгэврийн даатгалын шимтгэлээс ажил олгогчийг чөлөөлөх тухай холбогдох хуульд зааснаас шалтгаалж эдгээр иргэдийн дансанд цугларах ёстой мөнгөн хөрөнгө, хуулиар чөлөөлөгдсөн хэмжээгээр багасч байгаа нь

тухайн иргэдийн өндөр насалсны дараа эд, мөнгөний тусламж авах эрхийг зөрчсөн гэж үзнэ. Харин 1960 оноос өмнө төрсөн иргэн буюу ажилтны хувьд тэтгэврийн даатгал төлсөн хугацаа нь ажил олгогчийг нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлснөөс шалтгаалан багасч болзошгүй байгаа бөгөөд хамгийн өндөр шимтгэл төлж байсан дараалсан 5 жилээр тэтгэврээ тогтоолгох боломж үгүйсгэгдэж болзошгүй.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий томъёолол дор нийгмийн даатгалын бусад төрөл болох “тэтгэмжийн”, “эрүүл мэндийн”, “ажилгүйдлийн” даатгал хамаарч байгаа ба эдгээр даатгалд төлөгдөх мөнгөн хөрөнгө мөн чөлөөлөгдсөнөөр тухайн иргэн буюу ажилтны даатгалын улмаас эд мөнгөний тусламж авах эрхээ алдах болж байна. Хэрэв тухайн иргэн буюу ажилтан “тэтгэмжийн”, “эрүүл мэндийн”, “ажилгүйдлийн” даатгалын сангаас эд мөнгөний тусламж авах боломжтой, эсхүл тухайн иргэн буюу ажилтанд даатгалын тохиолдол үүсээгүй байлаа ч сангуудыг бүрдүүлдэг нийт даатгуулагч иргэн буюу ажилчны эрх ашигт нийцэхгүй юм.

Аливаа даатгалын сан нь тодорхой хөрөнгийг өөртөө цугларуулж, даатгалын тохиолдол үүсвэл тухай бүрт нь даатгалын эрсдлийг хариуцах, даатгалын тохиолдол үүсээгүй бол ирээдүйд бий болох эрсдлийг “өөртөө” үүрэн даатгалын шимтгэл төлөгчдийн хөрөнгөөр улам бүр нэмэгдэх зүй тогтолтой байдаг. Гэтэл зарим ажил олгогчийг нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх үүргээс “өршөөсөн нь” нийгмийн даатгалын сангууд буюу эдгээр сангаар баталгааждаг иргэний Үндсэн хуулиар баталгаажсан эрхэд тодорхой хэмжээний хохирол учруулсан гэж үзнэ.

3. 2011 оны 9 дүгээр сарын 27-ны өдрийн байдлаар нийгмийн даатгалын эдийн баялагтай холбогдсон харилцаа нь захиргааны хууль тогтоомжоор зохицуулагдаж байгаа тул энэ төрлийн эдийн баялагтай холбогдсон харилцаанд Иргэний хууль үйлчлэхгүй гэж үзнэ. /Иргэний хуулийн 1.3/Өөрөөр хэлбэл нийгмийн даатгал шимтгэл төлүүлэхтэй холбогдсон шаардах эрх хэрэгжихэд Иргэний хууль үйлчлэхгүй. Нэгэнт Нийгмийн даатгалын тухай хуулиар нийгмийн даатгалын шимтгэлийг шаардах эрхийн хөөн хэлэлцэх хугацааг тогтоогоогүй, энэ харилцаанд Иргэний хууль үйлчлэхгүй тул нийгмийн даатгалын шимтгэлийг шаардах эрх хугацааны хязгаарлалтгүй.

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 18.1.2, 18.4-т заасанчлан ажил олгогч татан буугдсан, дампуурсан тохиолдолд нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх үүрэг “автомат”-аар дуусгавар болдог. Дээрхээс үзэхэд “эргэж төлөгдөх найдваргүй өр” гэсэн ойлголт нийгмийн даатгалын эрх зүйд байхгүй болно.

Харин ажил олгогч буюу нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч нь төлбөрийн чадваргүй байгаа нь нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх үүргээс чөлөөлөгдөх үндэслэл болохгүй бөгөөд тухайн этгээд хөрөнгөтэй болсон хугацаанаас эхлэн “өр”-өө төлөх үүргийг төлбөр авагч буюу нийгмийн даатгалын сан, даатгуулагчийн өмнө хүлээнэ.

4. “Алданги” гэдэг нь эд мөнгөнөөс үүсдэг иргэний хариуцлага. Төр буюу Улсын Их Хурлаас өршөөх эд мөнгөнөөс үүдэлтэй иргэний хариуцлагаас чөлөөлөх эрх хэмжээ нь өөр /төр/-ийн өмчлөх эрхэд хамааралтай эд мөнгөөр хязгаарлагдана гэж үзнэ. Нийгмийн даатгалын санд төвлөрсөн мөнгөн хөрөнгө нь төрийн өмч биш бөгөөд нийт нийгмийн даатгал төлөгчдийн мөнгө хөрөнгө тул нийгмийн даатгалын санд төлөх мөнгөн хөрөнгийн хугацаа хэтрүүлсэн алдангийг Улсын Их Хурал өршөөх хууль ёсны өмчлөгчийн эрх байхгүй гэж үзнэ.

Нийгмийн даатгалын санд хуримтлагдсан мөнгөн хөрөнгө болоод иргэн буюу ажилтны дансан дээр байгаа мөнгөн хөрөнгө нь эрх бүхий этгээдийн бизнесийн үйл ажиллагаагаар “өсч” байдаг. Ийнхүү мөнгөн хөрөнгө нь өсөх боломжийг хааж, хугацаандаа төлбөрөө төлөөгүй этгээдэд иргэний хариуцлага ногдуулах /шаардах/ нь тухайн сан буюу сангийн үйл ажиллагааг эрхлэгч этгээд, цаашлаад нийт даатгуулагчийн бүрэн эрх. Гэтэл төр өөрт хамааралгүй мөнгөн хөрөнгөнөөс үүдэлтэй иргэний хариуцлагаас, нийгмийн даатгалын сан, даатгуулагчдын өмнө хариуцлага хүлээх этгээдийг “өршөөсөн” нь нийгмийн даатгалын сангуудыг тодорхой мөнгөн хөрөнгөөр хохироож, цаашлаад нийгмийн даатгалын сангаар баталгааждаг иргэний эрхийг зөрчсөн гэж үзнэ.

Мэдээллийн шаардлага: 2007 оны Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1.1-д “... нийгмийн даатгалын шимтгэл...”; 3.1.5-д “Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20.1.1”; 3.2-т “...нийгмийн даатгалын шимтгэл...”; 4.1.5-д “...20.1.1, 20.1.2, 20.1.3...”; 4.2-т “...нийгмийн даатгалын шимтгэл...”; 4.3.11-д “...нийгмийн даатгалын шимтгэл...”; 6.2-т “...нийгмийн даатгалын шимтгэлийн..., шимтгэл ногдох...” ... гэж тус тус заасан байгаа нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5-д “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах... эрхтэй”, мөн зүйлийн 6-д “эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй...” гэж заасныг зөрчсөн эсэхийг тогтоож өгнө үү.” гэжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын даргын 2011 оны 11 дүгээр сарын 03-ны өдрийн 129 дүгээр захирамжаар томилогдсон Улсын

Их Хурлын итгэмжилсэн төлөөлөгч, Улсын Их Хурлын гишүүн Содномзундуйн Эрдэнэ, Баттогтохын Чойжилсүрэн нар 2011 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдөр Үндсэн хуулийн цэцэд ирүүлсэн тайлбартаа:

“...Улсын Их Хурлаас Хувь хүний орлогын албан татварын тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуулийг тус тус 2006 онд, түүнчлэн Татварын ерөнхий хууль, Онцгой албан татварын тухай хуулийг 2008 онд батлан мөрдүүлж хүн амын орлого, амьжиргааны түвшинг татвартай уялдуулах, татварын суурийг өргөтгөх, татвар тэгш, шударга байх зарчмыг хэрэгжүүлэх, салбараар ялгаварласан аливаа хөнгөлөлт, чөлөөлөлтийг багасгах чиглэлээр татварын эрх зүйн орчныг шинэчлэн бүрдүүлжээ.

Ийнхүү татвартай холбогдсон харилцааг иж бүрнээр шинэчилж боловсронгуй болгосонтой холбогдуулан хувийн хэвшлийн аж ахуй эрхлэгч нарт татварын хуулийн орчинд үйл ажиллагаагаа эрхлэх, олсон орлогоо татвараас нуухгүй байх, хөрөнгөө эдийн засгийн эргэлтэд ил тодоор оруулах боломж олгох зорилгоор татварын өршөөлийн асуудлыг шийдвэрлэхээр Улсын Их Хурлаас тогтоосон билээ. Тухайлбал, энэ асуудал Улсын Их Хурлын 2005 оны 26 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2008 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д тусгалаа олсон болно.

Дээр дурдсан шийдвэрийн заалтыг үндэслэн татварын болон нийгмийн даатгалын хуулиудыг хэрэгжүүлэх, хувийн хэвшлийн аж ахуйн хөгжлийг дэмжихэд чиглэсэн татварын орчин бүрдүүлэх, далд эдийн засгийг багасгах үүднээс нэг удаагийн арга хэмжээ болгон Улсын Их Хурлаас 2007 онд Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай, улмаар 2008 онд Татварын өршөөл үзүүлэх тухай хуулийг тус тус баталсан болно.

Үндсэн хуулийн цэцэд мэдээлэл гаргагч Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэг, 3 дугаар зүйлийн 3.1.5, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5 дахь заалт буюу 2008 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс өмнөх хугацаанд ажил олгогчоор бүртгүүлсэн байвал зохих, түүнчлэн нийгмийн даатгалын шимтгэл ногдох орлогыг нуун дарагдуулсан иргэн, хуулийн этгээд дээр дурдсан хууль батлагдсан өдрөөс хойш 6 сарын дотор

нийгмийн даатгалын орон нутгийн салбарт бүртгүүлсэн, эсхүл нийгмийн даатгалын шимтгэлийн шинэчилсэн тайлангаа гаргаж ийнхүү салбарт мэдүүлсэн бол Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 1,2 дахь хэсэгт заасан хариуцлагаас чөлөөлөгдөхөөр заасан нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчиж байна гэжээ...

...Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн холбогдох зүйл, заалт Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5, 6-д заасан хүний эрхийг зөрчөөгүй нь дараахь үндэслэлтэй болно.

Нэгдүгээрт, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн тухай хуулиар “Монгол Улсын нэгдсэн төсөв нь Монгол Улсын төсөв, орон нутгийн төсөв, Хүний хөгжил сангийн төсөв болон нийгмийн даатгалын сангийн төсвөөс бүрдэхээр” заасан юм. Улмаар нийгмийн даатгалын сангийн төсөв гэдэгт Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасан эх үүсвэрээр бүрдэж, мөн хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 1-д заасны дагуу зарцуулагдах тухайн жилд Улсын Их Хурлаас баталсан төсвийг олгохоор хуульчилсан болно.

Өөрөөр хэлбэл төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах санхүүгийн эх үүсвэр бий болгох зорилгоор тухайн төсвийн жилд төрийн мэдэлд хуримтлуулан хуваарилж, зарцуулах мөнгөн хөрөнгийн орлого, зарлагын тэнцэл нь Монгол Улсын нэгдсэн төсөв байна.

Иймд улсын төсвийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох Нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлагын төсвийг Улсын Их Хурал баталж байхаар хуульчлагдсан билээ.

Улмаар сайн дураар бүртгүүлсэн албан татвар төлөгчийг холбогдох хуульд заасан хариуцлагаас, түүнчлэн албан татвар төлөхөөс төр өөрийнхөө бодлогоор чөлөөлөх боломжтой билээ.

Тэгвэл үүнтэй адилтган улсын төсвийг бүрдүүлдэг албан татварын нэг адил нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс ажил олгогчийг нэг удаа чөлөөлж улмаар нөхөн ногдуулахгүй байх асуудлыг хуульчилсан юм.

Хоёрдугаарт, Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулиар иргэн, хуулийн этгээдийг нийгмийн даатгалын төлбөр төлөхөөс, түүнчлэн Татварын өршөөл

үзүүлэх тухай хуулиар нийгмийн даатгалын өр, төлбөрийн тодорхой хувиас нэг удаа л чөлөөлөхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж байгаа болно. Энэ бол ажил олгогчийг нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөхөөс бүрэн бөгөөд тогтмол хугацаанд чөлөөлж байгаа асуудал биш юм.

Гуравдугаарт, Нийгмийн даатгалын тухай хуульд даатгуулагчийн болон бусад иргэний эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалсан өөр бусад зохицуулалт байгаа билээ. Жишээлбэл, дээр дурдсан хуулийн 6 дугаар зүйлд заасанчлан ажил олгогчийн буруугаас нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгдөөгүй нь тухайн даатгуулагч болон түүний гэр бүлийн гишүүдэд тэтгэвэр, тэтгэмж олгохгүй байх үндэслэл болохгүй. Энэ шалтгааны улмаас даатгуулагчид учирсан хохирлыг ажил олгогч Иргэний хууль тогтоомжийн дагуу хариуцахаар үүрэг хүлээж байгаа болно.

Улсын дээд шүүхийн 2008 оны 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 47 дугаар тогтоолд тухайн асуудлаар “ажил олгогч бүрэн хариуцна” гэж ажил олгогчийн буруутай ажиллагаанаас шалтгаалан даатгуулагч болон түүний гэр бүлийн гишүүдэд нийгмийн даатгалын харилцааг зохицуулсан хуулиудын дагуу тэтгэвэр, тэтгэмж олгогдох үндэслэлгүй болсон бололгогдвол зохицот тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээгээр, тэтгэвэр, тэтгэмжийн хэмжээ багассан, олгогдох хугацаа хойшлогдсон бол зөрүүгээр, хохирсон этгээдээс гарсан нэмэгдэл зардлын хэмжээгээр ажил олгогч Иргэний хуулийн гэм хор учруулснаас үүсэх үүргийн холбогдох зохицуулалтаар эд хөрөнгийн хариуцлага хүлээхийг хэлнэ гэж тодорхой тайлбар гаргажээ.

Иргэн Н.Ариунболд мэдээлэлдээ даатгуулагчийн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын шимтгэлийг ажил олгогч бүрэн төлж байх ёстой боловч ийнхүү шимтгэл төлөхөөс чөлөөлөгдөж байгаа нь “...нийгмийн нийт даатгуулагчдын эрх ашигт нийцэхгүй бөгөөд Үндсэн хуулиар баталгаажсан хүний эрхэд ноцтой хохирол учруулсан байна” гэжээ.

Нийгмийн даатгалын тухай хуулиар даатгуулагчийн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын шимтгэлийг ажил олгогч бүрэн төлж байхаар зохицуулагдсан билээ. Улмаар Засгийн газрын 2008 оны 142 дугаар тогтоолоор үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын шимтгэлийг өмчлөлийн хэлбэрээс үл хамааран хоёр хувиар төлөх ажил олгогчийн үйлдвэрлэл, ажил, үйлчилгээний чиглэлийг батлан мөрдүүлжээ.

Даатгуулагч даатгалын тохиолдол үүссэн бөгөөд ажил олгогчийн буруугаас өөрт нь учирсан хохирлоо Иргэний хуулийн дагуу шүүхэд нэхэмжлэл гаргаж арилгуулахбүрэн боломжтой юм.

Хууль тогтоомжийн дагуу үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас буй болсон хохирлыг ажил олгогч барагдуулахаар зохицуулагдаж байна. Тухайлбал, Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 97 дугаар зүйлд заасанчлан ажил олгогч нь дээр дурдсан тохиолдол үүссэн нөхцөлд нийгмийн даатгалд даатгуулсан эсэхийг үл харгалзан хөдөлмөрийн чадвараа алдсан ажилтанд ийнхүү чадвар алдалтын хувь хэмжээнээс нь шалтгаалж 5 сараас 18 сарын цалинтай тэнцэх хэмжээний нөхөн төлбөрийг нэг ба түүнээс дээш удаа олгоно.

Түүнчлэн улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүждэг бүх шатны байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит, тэдгээр өмчийн оролцоотой /51 буюу түүнээс дээш хувьтай/ хуулийн этгээд татан буугдсан, төлбөрийн чадваргүй болж дампуурсны улмаасхариуцагчгүй болсон тохиолдолд ажилтанд олгох нөхөн төлбөрийн асуудлыг Засгийн газар, нутгийн захиргааны байгууллага тусгайлан шийдвэрлэж болно.

Улсын Их Хурлаас 2008 оны 5 дугаар сарын 22-ны өдөр Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хуулийг баталсан билээ. Энэхүү хуулиар аж ахуйн нэгж, байгууллага үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зардлын 1.0 хувиас доошгүй хэмжээний хөрөнгийг хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн болон үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд зарцуулж байхаар үүрэг болгов.

Ийнхүү үндэслэлээр Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1, 3 дугаар зүйлийн 3.1.5, 3.2, 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5,4.3.11, 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсгийн заалт Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5 дахь заалт мөн зүйлийн 6 дахь заалтыг тус тус зөрчөөгүй болно." гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

1. Нийгмийн даатгалын шимтгэл нь нийгмийн даатгалд даатгуулах зорилгоор даатгуулагч болон ажил олгогчоос хуульд заасан хугацаанд даатгалын санд төлж буй урьдчилсан төлбөр бөгөөд тухайн шимтгэлийг

төлсөн байх нь даатгуулагчийн хувьд тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах хуулиар олгогдсон эрхээ эдлэх үндэслэл болно.

Харин Улсын Их Хурал 2007 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт "... нийгмийн даатгалын шимтгэл...", 3 дугаар зүйлийн 3.1.5-д "Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20.1.1.", мөн зүйлийн 3.2 дахь хэсэгт "... нийгмийн даатгалын шимтгэл ...", 4 дүгээр зүйлийн 4.2 дахь хэсэгт "... нийгмийн даатгалын шимтгэл ...", мөн зүйлийн 4.3.11-д "нийгмийн даатгалын шимтгэл." гэж тус тус заахдаа ажил олгогчийг нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөх хуулиар тогтоосон үүргээс чөлөөлөхдөө даатгуулагчийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах асуудлыг зохицуулалтгүй үлдээсэн нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5/-д "өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй," мөн зүйлийн 6/-д "эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй. ..." гэсэн заалтад харшилж, олгогдвол зохих тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийг авч чадахгүй болох, эсхүл тогтоогдвол зохих тэтгэвэр тэтгэмж бага хэмжээгээр тогтоогдох зэргээр даатгуулагчийн хуульд заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах эрх зөрчигдөхөд хүргэсэн гэх үндэслэлтэй байна.

2. Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5-д "Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг.", 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэгт "... нийгмийн даатгалын шимтгэлийн ...", мөн "... шимтгэл ногдох ..." гэж тус тус заасан нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5/-д "өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй," мөн зүйлийн 6/-д "эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй. ..." гэснийг зөрчсөн гэх үндэслэл тогтоогдохгүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 1.1 дэх хэсэгт

“... нийгмийн даатгалын шимтгэл...”, 3 дугаар зүйлийн 3.1.5-д “Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20.1.1.”, мөн зүйлийн 3.2 дахь хэсэгт “... нийгмийн даатгалын шимтгэл ...”, 4 дүгээр зүйлийн 4.2 дахь хэсэгт “... нийгмийн даатгалын шимтгэл ...”, мөн зүйлийн 4.3.11-д “нийгмийн даатгалын шимтгэл.” гэж тус тус заасан нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5/-д “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй;”, мөн зүйлийн 6/-д “эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй. ...” гэснийг тус тус зөрчсөн байна.

2. Татварын зарим хууль болон Нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5-д “Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 1, 2 дахь хэсэг.”, 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэгт “... нийгмийн даатгалын шимтгэлийн ...”, мөн “... шимтгэл ногдох ...” гэж тус тус заасан нь Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 5/-д “өндөр наслах, хөдөлмөрийн чадвар алдах, хүүхэд төрүүлэх, асрах болон хуульд заасан бусад тохиолдолд эд, мөнгөний тусламж авах эрхтэй;”, мөн зүйлийн 6/-д “эрүүл мэндээ хамгаалуулах, эмнэлгийн тусламж авах эрхтэй. ...” гэснийг зөрчөөгүй байна.

3. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Н.ЖАНЦАН

ГИШҮҮД

Ж.АМАРСАНАА

Д.НАРАНЧИМЭГ

Ц.САРАНТУЯА

Д.МӨНХГЭРЭЛ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-12, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiiin_medecelel@parliament.mn
Утас: 262420, 329612
Хэвлэлийн хуудас 4.5
Индекс: 14003